

lo PAS NOU

Publicació del municipi de Vilanova de Meià

Número 4 • Quart trimestre 2016 • Preu 1€

Editorial

Estimats lectors, ara teniu a les mans la cinquena revista de LO PAS NOU i és una joia per tots nosaltres poder-vos fer arribar una altra vegada tot allò que ha passat als nostres pobles durant aquest trimestre d'estiu, però també les inquietuds literàries i culturals dels col·laboradors. A més de les seccions habituals, trobareu en aquest número la informació sobre la jornada cultural de Santa Maria, les activitats d'estiu de Vilanova, a més de les festes majors i altres activitats de tots els pobles. Esperem que la difusió de totes elles que en vam fer en el número anterior hagi servit per arrodonir l'èxit de públic. Trobareu també un article molt interessant sobre les diverses botigues que hi havia hagut a Vilanova l'últim mig segle i que la convertien en un punt important per abastir de queviures els pobles de l'entorn, quan els desplaçaments eren més lents i difícils. Hi ha també un article de me-

mòria històrica sobre les vivències d'un soldat de la Lleua del Biberó que l'any 1938 va fer la guerra al front del Montsec. El reportatge el dediquem a les Piscines de Vilanova, inaugurades el 1962 i que han servit per potenciar el turisme al municipi. Hem cregut oportú dedicar un article al tema clau de tot l'estiu i part de la tardor: la sequera i les seves conseqüències. Volem donar les gràcies a tots els que us heu fet ja "Amics de LO PAS NOU" i us animem a apuntar-vos-hi i que pugem ser molta més colla per poder mantenir viva la nostra revista. Aquest any excepcionalment en sortiran cinc números i això n'augmenta els costos, per tant a mig desembre procurarem que en tingueu una altra a les mans. Moltes gràcies a tots pel vostre suport i us desitgem una bona lectura.

El Consell de Redacció

Sumari

NOTÍCIES DEL MUNICIPI

Fills de Vilanova celebrant els seus 60 anys	4
Tertúlia amb Enric Vila	6
IX Activitats d'Estiu	6
Nit de Sant Joan	8
La sequera	8
Records d'Argentera	10
La carretera de Lluçars	12
La festa Major de Sta. Maria de Meià	14
La XII Setmana Cultural de Sta. Maria	15
Festa Major de Tòrrec	16

ASSOCIACIONS

Associació de dones "La Coma de Meià"	17
Associació Parc Recreatiu	17
Associació de la Tercera Edat "Verge de Meià"	18
AMPA Escola "Mare de Déu del Puig de Meià"	20
Penya Barcelonista de Vilanova i Vall de Meià	21

Taller d'escriptura .....

Els lectors escriuen .....

ESPAI GASTROCULTURAL

Guacamole amb ceviche de peix de roca	34
---	----

REPORTATGE

Les piscines de Vilanova	35
--------------------------------	----

Entreteniments	37
----------------------	----

EL PASSAT I EL PRESENT

Passat i present de la Coma de Meià	38
---	----

LA NOSTRA GENT

Entrevista a Joan Boix Sala	41
-----------------------------------	----

L'AJUNTAMENT INFORMA

Resum acords dels últims tres mesos	43
---	----

ESPORTS

V Cursa Perseguint la Perdiu	44
------------------------------------	----

L'Almanac del Montsec de Meià	46
-------------------------------------	----

Climatologia	47
--------------------	----

Telèfons d'interès	47
--------------------------	----

Cuina i remeis de la padrina	48
------------------------------------	----

Imatges per recordar	51
----------------------------	----

Crèdits

Alcalde: Xavier Terré. **Redactors:** Anna Audet, Ramon Bernaus, David Berral, Teresa Bonillo, Francesc Cardona Fonoll, Eloi Gabaldón, Alfons March, Iolanda Masanés, Rosa Roca. **Col·laboradors:** Carme Antonio, Josep Argerich, Ivan Balagueró, Nina Balagueró, Silvia Ballester, Joana Bernaus, Alba Bertran, Maria Brescó, Gaspar Burón, Maria Dolors Camarasa, Ivet Eroles, Mar Eroles, Glòria Estany, Jordi Esteban, Pere Farràs, Cisco García, Núria Jaime, Kroma Espectacles, Sergi Marín, Sergi de Meià, Josep Anton Novau, M. Jesús Novau, Rafa Peñaranda, Montse Puig, Ramon Ravella, Ferran Sánchez, Teresa Santacreu, Iolanda Sarri. **Cartell Fira de la Perdiu:** Gaspar Burón Leandro. **Fotos portada:** Ramon Bernaus, Alba Bertran, Iolanda Masanés i Rafa Peñaranda

Edita: Ajuntament de Vilanova de Meià. **D L L** 1564-2015.

Imprimeix: Impremta Barnola - Guissona. **Capçalera:** Cisco García Sánchez

Col·labora:

AJUNTAMENT
DE VILANOVA DE MEIÀ

Diputació de Lleida
Plaça Major, 100 - 08001 Lleida

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Institut d'Estudis de la Diputació de Lleida

FILLS DE VILANOVA CELEBRANT ELS SEUS 60 ANYS

El dia 19 de juny, una colla de nois i noies de Vilanova de Meià, vàrem celebrar la festa dels nascuts el 1956. Va ser una festa molt divertida i alhora emocionada. Hi havia gent que es va retrobar després de més de 45 anys, i això ja és un temps.

La celebració va començar al matí, al pati de les escoles, on tant vegades havíem jugat i corregut. En aquell temps, quan anàvem a l'escola, els nens i les nenes estàvem en aules diferents, no podíem anar junts, eren temps de dictadura. Cada matí havíem de cantar el "Cara al sol", i penjàvem la bandera de l'àliga a la finestra.

La colla ens vam retrobar i vam parlar una estona de les nostres vides i com havíem passat els anys per a tots. Vam tenir un record molt especial pels dos companys de la mateixa quinta que malauradament ja no es trobaven entre nosaltres, el Ramon Bernaus Sala de ca l'Ignacio i el Josep Torruella Fariol de cal Tòrric, conegut per tots com el Guru.

Seguidament, visita obligada a l'església, on anàvem a catequesis, a missa de rosari tots els dissabtes i diumenges de l'any i pel mes de maig era el mes de Maria i havíem d'anar a rosari cada dia. En aquell

Darrere a davant / esquerra a dreta: Salvador Tresens Rocaspana (Cal Quelet), Josep Miquel Huguet (Ca l'Esteve), Francesc Cardona Fonoll (Ca l'Hostaler), Diego López Huguet (Cal Diego), Núria Blanco López (Filla de guàrdia civil), Núria Torruella Macià (Cal Tòrric), Irene Colomé Codina (Cal Rei), Pepita Capdevila Giné (Cal Viudeta).

temps tot era obligatori.

Els records de joventut van passar pels carrers i carrerons de la plaça del poble, córrer, jugar i mil i una diversions. Quan érem jovenets també van inaugurar la piscina, ens hi vam banyar molt, així com també ens vam divertir prou a la pista de patins. De més grans, la diversió també va ser els balls de les revetlles que es feien cada dissabte d'estiu al mateix recinte de les piscines. Quin records!

Abans d'anar a dinar, també vam anar a visi-

tar el museu de fòssils del poble, el "Centre d'Interpretació del Montsec de Meià", el qual va agradar moltíssim a tothom.

La festa va acabar amb un bon dinar i un deliciós pastís al restaurant Racó del Montsec. Sobretaula emotiva i alegre recordant els anys passats entre les trapelleries i aventures de quan érem petits i que els anys han passat en un obrir i tancar d'ulls.

Text i fotos: **Francesc Cardona Fonoll**

Trobada a les escoles.

Visita a l'església.

AJUNTAMENT
DE VILANOVA DE MEIÀ

Conferència

RECORRENT ELS PAISSATGES GEOLÒGICS I LES TERRES DEL NOSTRE PAÍS

Josep M. Mata-Perelló

Dr. Ciències Geològiques

“Magister Honoris Causa” per la Universitat Politècnica de Catalunya

Visites Culturals “Terres del Marquesat”

Dia: **Divendres 28**
d'octubre del 2016

Hora: 20h

Lloc: Sala d'actes de l'Ajun-
tament de Vilanova de Meià

ACTIVITAT GRATUÏTA

EL SINDICAT

**BAR - RESTAURANT
CASAL MUNICIPAL**

C/ La Font, 8 - 973 415 046 - Vilanova de Meià

C. Església, 3
Santa Maria de Meià 25736
La Noguera - Lleida
T. 973 41 51 04

HOSTAL
MONTSEC

TERTÚLIA AMB ENRIC VILA

El divendres dia 5 d'agost, al Parc Recreatiu de Vilanova de Meià, va tenir lloc un sopar-tertúlia

amb el periodista, escriptor i professor de la Facultat de Comunicació Blanquerna, Enric Vila.

A l'Enric Vila li vàrem demanar que presentés el seu últim llibre "Londres-París-Barcelona. Viatge al cor de la tempesta". I de fet ho va fer al mateix temps que donava un repàs a l'actualitat política d'arreu.

Divertit i polèmic, la seva xerrada va donar pas a un col·loqui molt amè i també polèmic que va complaure, penso, tant al conferenciant com a les quaranta persones que ens vàrem seure a la taula.

Nit d'estiu, nit de paraules, nit de debat. Tothom satisfet.

Gràcies Enric.

Montse Puig

IX ACTIVITATS D'ESTIU

Un any més i gràcies a la col·laboració dels voluntaris de la Vall de Meià i l'ajuntament de la vila, es va poder organitzar la novena edició d'Activitats d'Estiu.

Després de mesos de preparació i molta feina per part de tothom, van arrencar les jornades d'activitats de tarda dels mesos de juliol i agost pels nens i nenes de tot el municipi. Aquest calendari estiuenc oferia tallers de manualitats, jocs com els escacs, pàdel, rocokid's, pintada de camisetes, cuina i excursions.

Enguany les sortides familiars de caire cultural varen ser a Salàs de Pallars, on vam visitar les Botigues Museu, el Museu de les Papallones de Catalunya a Pujalt, les salines de Vilanova de la Sal i el Monestir de les Avellanes. Llocs d'interès que ens varen sorprendre amb força curiositats i molta diversió.

Taller de cuina.

Excursió a les salines de Vilanova de la Sal.

Taller de manualitats.

Pàdel.

Visita a les Botigues, Museu de Salàs de Pallars.

Gimcana i cloenda de les activitats d'estiu.

Els voluntaris i voluntàries a qui agraïm plenament tota la seva col·laboració han estat: Toni Trepà, Mireia Luz, Lluïsa Batalla, Nina Balagueró, Clara Cebrián, Carla Bartra, Laia Marimón, Xavi Pèrelló, Mar Eroles, Neus Mora, Xavi Berzosa, Aitana i Guillem Berzosa, Ivan Balagueró, els germans Anna, Carla i Adrià Boldú Farré i als pares i mares que han estat dia a dia amb tots nosaltres. Felicitar

també als més joves que aquest estiu s'han incorporat al grup i han dut a terme una magnífica tasca de voluntariat.

Gràcies a tots, sou un fantàstic equipàs! Fins l'any que ve i que passeu tots un bon hivern.

Text: **Iolanda Masanés**
Fotos: **Sergi Marín i Iolanda Masanés**

SINTO SALA

C/ Església, 32
25735 Vilanova de Meià
Tel. 636 889 942

- . Construccions*
- . Rehabilitacions*
- . Reformes en general*

NIT DE SANT JOAN

La nit de Sant Joan és la més curta de l'any i els pobles de Catalunya celebren les seves revetlles amb fogueres, falles, berbenes, balls i sopars amb amics, familiars i veïns de barris.

La tradició convida a menjar la coca de Sant Joan, a fer soroll amb força petards i les falles que van cremant durant la fosca. Petits i grans gaudeixen al màxim d'aquesta nit tan màgica.

Vilanova també va viure plenament la tradició i, al carrer de la Perdiu per primera vegada, i al carrer Catalunya des de fa alguns anys, es va fer un sopar amb els amics i veïns del carrer.

Text i fotos: **Francesc Cardona Fonoll**

LA SEQUERA

La Coma de Meià i el Montsec se'ns està morint. La Geografia és la ciència que estudia el paisatge, però si continua el clima d'extrema sequedat i altes temperatures que estem patint aquest estiu i començament de tardor, aquest paisatge verd i frondós amb les fonts avenades i els rius Boix, l'Obac, el de les Segues i els altres barrancs baixant aigua pura cristal·lina, al que estàvem acostumats, en poc temps canviarà del tot. El nostre clima mediterrani de muntanya mitjana amb dues estacions plujoses a l'any, la primavera i la tardor, i amb una punta de sequedat als mesos d'estiu, poc a poc s'està convertint en un clima mediterrani de tendència continental. Això vol dir que les temperatures seran més extremades tant a l'hivern com a l'estiu, i augmentarà paulatinament la manca de precipitacions, amb el consegüent canvi en la nostra flora. La disminució general de les precipitacions fa que els aqüífers estiguin sota mínims, les fonts s'estan assecant i algunes ni tan sols s'avenen, i el nostre Boix

La llera del riu Boix a la font de l'Hedra seca del tot.

s'està convertint la major part de l'any en una torrentera sense aigua. Cada vegada ens haurem també d'acostumar amb pluges puntuals i torrencials amb les corresponents barrancades que tot s'ho emporten.

Però aquests últims quatre mesos i mig la sequera és tan extrema que la vegetació s'està morint, tant a les obagues com a les solanes. Només cal mirar els boscos de roure de l'Obac, de les costes del Cogulló, de les solanes de Meià: tots ben rojos

com si fóssim en plena tardor, però aquests, per sort, tornaran a brotar per la primavera. Les obagues del Montsec i del Pas Nou estan roges i grogues de tardor, amb els arços, els aurons, la boixerola, els brucs... tots mig morts. I els boixos que s'arrapen per tot arreu s'han tornat ben rojos, però allò que és molt pitjor és que molts es tornen grogs i s'assequen: aquests no tornaran a llucar quan plougui. En algunes solanes on no hi ha massa tou de terra vegetal

La llera seca del Boix des del pont la Gata.

s'estan assecant també les alzineres i aquestes es moriran del tot i no tornaran a llucar per la primavera, ni quan acabi plovent.

El clima tant extremat que estem patint aquest estiu queda palès en els registres pluviomètrics que hem obtingut a l'observatori de Vilanova: Juny = 31,2 mm. Juliol = 6,9 mm. Agost = 0,7 mm. Setembre = 24 mm. En total en quatre mesos, només 62,8 mm.

Des de la setmana del 15 de maig que no ha fet cap saó, i quan al setembre apareixien algunes tronades, se sentia l'avioneta i només acabava fent quatre gotes.

Si aquesta escarrassada pluviometria va acompanyada de les temperatures màximes que hem patit aquests mesos, s'acaba d'arrodonir l'estiu tan negatiu que hem tingut: Juny = 28,6 °. Juliol = 33,1°. Agost = 32,4°. Setembre = 28,5°.

El riu Boix al Túnel, tot ben sec.

El Boix ben sec, sota el pont la Gata.

No cal ser alarmista, però el que estem comentant ens acosta al temut canvi climàtic que molts meteoròlegs vaticinen i que sembla que ja tenim al damunt. Ens hem de mentalitzar que l'aigua cada cop serà un bé més escàs i que ens hem d'esforçar tots per no malbara-

tar-la. Si continua molt temps així, fins i tot les fonts més certeres com la font de la Figuera, la de Fontfreda o la del Reguer, segurament que també afluiran. Val més que no cridem el mal temps.

Ramon Bernaus i Santacreu

- El bar
- Les xerrades col·loquis
- El cinema a la fresca
- El teatre al carrer
- La setmana cultural de l'agost

Tot això forma part del Centre Cultural de Santa Maria de Meià

Fes-te soci: cculturalst@hotmail.es

RECORDS D'ARGENTERA

Cal Bolló

A la part més meridional de la Coma de Meià, sobre un altioplà, està situada casa meua, la masia de cal Bolló d'Argentera. Quan encara no havien construït l'actual carretera aquesta masia estava situada al peu del camí que des de Baldomar puja cap a Vall-llebrera i Montargull i des d'aquí un trencall molt important tirava cap a la Coma de Meià, creuant-se molt a prop amb el camí que venia d'Alentorn per Font d'Horta. Per aquesta zona s'ajuntaven les cabaners del ramats que pujaven per a travessar el Montsec en èpoques de transhumància. Aquesta situació estratègica i privilegiada va fer que casa meua hagués estat durant molts anys l'antic castell medieval d'Argentera, conegut com el castell de Tancalaporta. Això va durar fins que els barons (el Esquerrer) van decidir construir-se un nou castell al pla, cal Cisteller, i convertir l'antic en una masia que amb les seves terres, més endavant, la van donar en emfiteusi als meus avantpassats.

Els meus padrins, el Pere de cal Bolló i la Dolores de cal Gili de Gàrzola, eren els cabalers i se'n van anar a viure a Artesa, on havia nascut el meu pare. Però

Tota la família, reunits davant de cal Santolari.

Cal Bolló, 1948.

Cal Bolló. El parment del mur formava part del castell medieval de Tancalaporta.

Boda d'Antoni Farràs i Rosita Terrer (16-05-1953) amb el seu pare i la seva mare.

Una altra foto de la boda Boda.

l'any de la grip (1918) va morir l'hereu de cal Bolló i aleshores els padrins van haver de pujar a viure a Argentera per fer-se càrrec de la masia, de la finca i del ramat d'ovelles. Aquí van tenir tres fills i dues filles. Els xicotets els van incorporar a files per fer la Guerra Civil i un cop acabada van haver de fer tres anys més de mili, quatre el més petit que era de la Lleva del Biberó. Per aquesta raó el meu pare en tornar a casa de la mili ja era un xicot bastant gran i poc sortia, llevat de les festes majors. Però en un aplec de Bon Repòs va conèixer la Rosita Terré de cal Santolari i van començar a festejar. En aquella època només sortien els diumenges per la tarda i quan es feia fosc cadascú havia de ser a casa seva. El dia 16 de maig de 1953 es van casar i van venir a viure a cal Bolló i van assumir la responsabilitat de tirar endavant la masia. Els primers anys quan encara treballaven amb els animals, tenien un mosso. Però al setembre de 1960 ja es van comprar el primer tractor, un EBRO, i la feina cada cop va ser més fàcil. Van tenir dos fills, i tot i que era molt laboriós anar a l'Escola de Gàrzola, els dos ens n'hem sortit força bé. Poc a poc i seguint el seu exemple i la seva empremta, vam anar assolint els serveis més bàsics com el corrent elèctric i l'aigua corrent.

L'arribada de l'electricitat

Farem una mica d'història de com ens il·luminàvem a casa nostra abans de l'arribada de l'electricitat. Quan jo era petit per a ús domèstic, a les nits ens fèiem claror amb el llum d'oli i el llum de carburo. Alguns anys teníem mosso i quan per les nits anàvem a donar menjar a les mules es feien servir els mateixos llums que per casa, el problema és que a vegades s'apagaven quan feia vent. Més endavant van aparèixer els alots amb les piles que es canviaven. Per casa fèiem servir els llums de butà amb les bombones de càmping gas. Finalment van aparèixer les plaques solars que feien electricitat de 12 Vol i pràcticament teníem llum a tot casa, especialment a l'estiu que hi havia més hores d'insolació, ja que a l'hivern amb menys hores de claror no donaven l'abast per recarregar les bateries. La nevera, però, la teníem de butà i el televisor encara en blanc i negre. Aquests fets, amb poques variants, es donaven a totes les masies d'Argentera.

El canvi va començar de veritat amb l'arribada a l'alcaldia del municipi del Sr. Climent Durich i el seu equip de govern, que, veient la necessitat que teníem del corrent elèctric, i aprofitant que s'havia de reforçar tota la instal·lació elèctrica del municipi, va co-

Cal Bolló, operaris posant la instal·lació elèctrica el 1993.

mençar el procés per electrificar les masies d'Argentera, les de Boada i el poble de Boada. També va coincidir aquest procés amb l'arribada del nou secretari, Pere Santacreu, que, bon coneixedor d'aquestes deficiències, va estar sempre al nostre costat en tots els projectes que es van realitzar. Aquest procés va ser molt llarg i laboriós, especialment per les converses que es van mantenir amb FECSA, però va tenir un final feliç: l'arribada de l'electricitat. El corrent elèctric finalment va arribar a casa nostra el dia 18 de juny de 1993, quan feia poc que havia accedit a l'alcaldia el Sr. Joan Serra. La inauguració oficial de l'arribada de l'electricitat a Argentera es va cele-

brar a cal Petit el dia 16 d'octubre de 1993. L'arribada de l'electricitat va donar un gran impuls a les nostres maneres de treballar i de viure i per fi vam arribar al nivell de serveis de la resta dels ciutadans del municipi.

Amb aquest article volem donar les gràcies des d'Argentera a totes les persones, entitats, institucions i veïns que van posar a la nostra disposició els seus càrrecs, el seu temps i la seva tenacitat perquè es pogués realitzar la nostra necessitat: portar-nos l'electricitat.

Pere Farràs Terré

PERRUQUERIA I ESTÈTICA NÚRIA

CALDERERS,4
VILANOVA DE MEIÀ
626149572

Núria Jaime Marcó

Hores concertades

Cal Cabàs

Productes Artesans (Boada - Lleida)

www.calcabas.com

Tel. 610 822 543 - 607 557 209

Conserves naturals i artesanes
Melmelades autòctones de
Figa, Pruna Miravolant, Préssec,
Carbassa, Pera Flor d'hivern, Tomàquet...

Tomàquet fregit,
Escalivada,
Samfaina...

Chutney de Figa
i Poma, Agredolç
de ceba i carbassó

LA CARRETERA DE LLUÇARS (3a part)

El mes de desembre del 1959, després de collir les olives, es van continuar les obres de la carretera de Lluçars, en el tram que va des de Boada fins a Cal Farràs, situat a la cruïlla amb la carretera que va d'Artesa de Segre a Vilanova de Meià.

El 1959 va ser un any molt plujós i carregar el bolquet era complicat, ja que la pobra mula no podia arrencar a causa del fang. Era habitual que els treballadors comencessin la feina i es posés a ploure; llavors anaven corrent a refugiar-se a Cal Xol i, quan minvava la pluja, tornaven a la feina.

Va ser durant aquesta època que el capatàs que dirigia les obres, el Pedro Roca, va pronunciar la cèlebre frase "Ara sí que veig la carretera de Lluçars acabada, cosa que no m'havia imaginat mai". Aquí s'observa la confiança que el capatàs tenia en l'obra, i és que aquella setmana de desembre del 1959 va ploure molt. Amb tot, després de molts patiments, es va poder arribar fins als colls.

El mes de desembre del 1960, després de rebre la subvenció d'Obres Públiques, l'obra ja tenia un altre caire. Va ser en aquest moment quan els regidors de l'ajuntament es van reunir amb l'alcalde, el Delfín Solé, per demanar-li si podia cedir el seu tractor amb bolquet a l'obra, pagant-li el gasoil que es fes servir. L'alcalde va acceptar molt voluntariosament la proposta i de manera totalment desinteressada.

Així doncs, les obres van continuar entre els colls i la bassa El

Ramon Vilana.

Delfín Solé.

Cumo. Se n'extreia la pedra i es portava a les parts més fondes. Tota la grava que es feia servir venia de la muntanya de Sant Armengol (a Alentorn) i la portava l'alcalde amb el seu tractor Lanz. Entre càrrega i càrrega, el Delfín Solé li va dir al

capatàs que quedaria molt bé una "recta des de la bassa El Cumo fins al poble", a la qual cosa el Pedro Roca li va contestar: "i per què no una recta fins a Artesa?"

No obstant això, la carretera es va fer recta, però va provocar algu-

- Alimentació
- Selecció vins i caves
- Ferrreteria
- Jardineria
- Gasoil a domicili
- Coses de la llar
- Productes neteja
- Pinsos

bonArea dipòsits
Cal Marcó

bonArea dipòsits *Cal Marcó*

C/Catalunya 7, Vilanova de Meià
Tel. 973 41 50 52 / 677 830 136

na protesta per part del primer veí afectat per aquesta modificació. El 18 de març del 1960 el Pere Roca, va enviar una nota al Delfín Solé on li deia el següent:

Mi apreciado amigo:

Le envío los datos de la variante próxima al pueblo que quedará muy bien si se hace tal como está planeada. Días atrás estuvo a verme un vecino para manifestar su oposición a la variante. Como sea que si existe obligación de cesión de terrenos esta debe referirse al trazado aprobado, quizás convenga hacer un poco de labor de convencimiento para evitar que se reclame contra la modificación que nadie ha autorizado y que debería aprobar la comisión de Servicios Técnicos, sin que ello pueda modificar las condiciones de cesión.

En fin, la cosa de los terrenos es de la única incumbencia de Vd., pero cumplo un deber indicándole lo que hay. Queda suyo affº amigo.

P. Roca

Pel que fa al segon veí afectat

Carretera acabada, juliol del 1961.

pel canvi de traçat de la carretera, sembla que va arribar a un acord de cessió de terrenys a canvi d'una prestació personal. Del tercer veí afectat no s'ha pogut trobar cap informació que descriu com va autoritzar el pas de la carretera.

Finalment, la carretera de Lluçars es va inaugurar a finals de juliol del l'any 1961.

Un agraïment especial per a l'Antonio Brescó, el Tonet, per la informació detallada que m'ha facilitat, i per a la família Solé, per tota la documentació i les fotografies que m'han proporcionat. Gràcies a ells s'ha pogut reconstruir la història de la carretera de Lluçars.

Alfons March Cases

cal
VIUDETA

ALLOTJAMENT RURAL
C/ Santes Creus, 5
25735 Vilanova de Meià (LLEIDA)
Tel. 639 44 24 70 - 973 400 523
mail: info@calviudeta.com
www.calviudeta.com

Habitatge d'ús turístic inscrit al Registre de Turisme de la Generalitat de Catalunya.: nº HUTL-000144

LA FESTA MAJOR DE SANTA MARIA DE MEIÀ 2016

Uns dies abans de la festa major, els carrers de Santa Maria s'omplen d'una màgia especial. Les cases obren les portes a amics i familiars que venen de visita per gaudir d'aquests dies tan especials i tot el poble espera amb impaciència que comenci la festa.

Aquest any la festa major va començar el divendres dia 12 d'agost. El punt de partida de la Festa Major va ser la traca que dona inici a la festa i a continuació el vermut popular a la plaça; enguany va estar amenitzada per Walter Garcia-Fontes que va tocar ranxeres i tangos. La festa grossa va començar a la una de la matinada amb el grup Cat Rock que va animar fins l'arribada dels DJ Enric Font i Ernest Codina. Seguidament, Discomunio FL fins a la sortida del sol.

El dissabte 13 va tenir lloc el tradicional ball de tarda amb el grup Route 66, on qui va voler va gaudir dels tradicionals balls de festa major i de l'ambient festiu que es respirava a la plaça. A continuació, amb el mateix grup, gresca fins a les tres de la matinada quan va començar la festa per als més joves amb Discomunio FL.

El diumenge 14 el ball de tarda i nit va estar amenitzat per el Duet Zadit. El zenit de la festa va tenir lloc a la una de la matinada quan va començar la gresca per al jovent amb el grup Pepet i Marieta fins a les 3.30, al qual van seguir Séptimo A . Amb la plaça plena de jovent i amb moltes ganes de festa i passar-ho bé, a les 6.15 va començar DJ Galaxy que va continuar per als més valents fins que el cos va aguantar.

L'últim dia el dilluns 15, el dia de la mare de Déu, el ball de tarda i nit amb el Trio Guatekers. La cloenda va ser una mica moguda ja que la pluja va fer acabar la nit abans d'hora. Ara només ens queda esperar a l'any vinent per gaudir de nou de la festa.

La Comissió del Jovent de Santa Maria vol aprofitar per donar les gràcies a tots els veïns i amics de Santa Maria que van ajudar a fer possible la festa major, atès que sense la col·laboració de tots no hauria estat possible.

Text: **Rosa Roca**

Fotografies: **Kroma Espectacles, Mar Eroles i Ivet Eroles**

Botifarrada.

Ball a la plaça Jalpí.

LA XII SETMANA CULTURAL DE SANTA MARIA DE MEIÀ

Actuació del grup de teatre infantil.

Taller d'herbes.

Xerrada de la Ivet Eroles.

Taller de cistelles amb material reciclat.

La XII setmana cultural de Santa Maria de Meià es va iniciar el diumenge 7 d'agost amb l'exposició "Les textures de la terra", una magnífica marea d'unir les textures de l'entorn més proper del poble i petits fragments de poesia catalana tot passejant pels carrers de Santa Maria. Una genial idea de l'Àngels Xarau amb l'ajut de l'Assumpta Sagués, la qual ofería una visió diferent al que ens envolta.

El dilluns dia 8 a les sis de la tarda, va tenir lloc un interessant taller de com fer una cistella amb paper reciclat, dirigit per l'Àngels i la Cristina Xarau, petits i grans van poder gaudir d'aquesta tècnica. A la nit, un musical d'arpa, "Un viatge pels somnis" amb els ulls clucs, on l'arpista Berta Puigdemassa va encantar amb la màgia de les seves paraules i el seu instrument.

El dimarts 9 a les set de la tarda, "Descobrint les herbes medicinals del nostre entorn" un taller d'herbes a càrrec de la Lourdes de Can Gessé d'Almacelles que ens va donar molt bones idees per aprofitar els recursos que tenim més a prop. A la nit el nostre Mag Marc ens va fascinar amb el seu espectacle "Els orígens d'una il·lusió".

El dimecres 10 a les set de la tarda, xerrada sota el títol "Una bona alimentació t'estalvia viure sotmès a dietes" a càrrec d'Esther Vives on ens va donar el secret per estalviar-nos les dietes i on els assistents a l'acte van poder resoldre els dubtes referents a l'alimentació. Després de sopar, la gran nit del teatre amb l'espectacle "Show.cat", a càrrec de Planeta Impro, on van divertir a tothom amb les seves improvisacions tot contant amb la complicitat del públic.

I l'últim dia el dijous 11, xerrada "La crisi dels refugiats a Europa, una experiència sobre el terreny" a càrrec d'Ivet Eroles, on ens va narrar el dia a dia en un camp de refugiats. A la tarda va tenir lloc el teatre de la canalla, on els més petits del poble ens van seduir amb el seu gran talent teatral, provocant una sentida ovació de tot el públic assistent. I per acabar la setmana cultural d'enguany, el cinema a la fresca amb la pel·lícula "Inside Out". Ara només resta esperar les sorpreses de la propera l'any vinent.

Text: **Rosa Roca**

Fotografies: **Rosa Roca, Mar Eroles i Glòria Estany**

FESTA MAJOR DE TÒRREC 2016

Un any més, Tòrrec ha celebrat la seva Festa Major, una festa de poble i pel poble. Tots l'hem gaudida, hem ballat, hem estat en família, hem rigut i també ens ha quedat petits instants per recordar a tots aquells Torregalls que ja no hi són i que tant la fruien.

Tòrrec és una petita gran família, per tant una festa com aquesta és encara més maca.

El divendres com és tradicional a la tarda vam preparar l'escenari, vam penjar les banderoles i ens vam preparar per gaudir al màxim, cal dir també que aquest any el temps ens ha acompanyat. A la nit, com és tradicional vam fer les arengades, que ja s'ha convertit sense voler en el primer dia de la festa major, tan sols érem els

del poble, però ens vam reunir gairebé una vuitantena. Seguidament vam fer la segona gimcana nocturna que aquest any consistia en anar a buscar caragols, ja que era la imatge utilitzada en les samarretes anteriors.

Trofeu.

El dissabte missa solemne, a dinar i seguidament el tradicional concurs de botifarra, enguany la tretzena edició. Els guanyadors van ser la parella formada per Lluís Duran i Joan Boix, la segona parella van ser Alba Bertran i Jordi Sallent. A partir de les dotze, el grup E-2 ens va acompanyar fins ben entrada la matinada. Durant la nit vam fer l'entrega dels trofeus del concurs de botifarra lliurats per l'excel·lentíssim alcalde de Vilanova de Meià, després de la rifa i el ball del fanalet, una mica de coca i un tragueta de mistela per agafar forces i continuar ballant.

El diumenge, després de dormir, el vermut i a dinar, dinar de festa major. A la tarda es va fer una sessió llarguíssima de ball amb el mateix grup E-2.

Enguany vam fer samarretes, i cal dir que la resposta dels torregalls va ser bona ja que el dissabte tots vam lluir samarreta nova, i aquest era el lema d'aquest any "JO SÓC TORREGALL".

Com molt bé va dir el nostre amic Pere Sala "TÒRREC

Concurs de botifarra.

Gimcana nocturna.

Ball a la plaça.

NO VOL PAS MORIR", que així sigui i per molts anys puguem gaudir d'aquesta festa major.

A les imatges podreu veure el que era i el que és la Festa Major de Tòrrec, que per molt que els anys passin, seguim omplint la plaça.

Teresa Bonillo

Anuncieu-vos-hi!

Interessats envieu les vostres dades a
loasnou@hotmail.com
i contactarem el més aviat
possible amb vosaltres

Associacions

ASSOCIACIÓ DE DONES "LA COMA DE MEIÀ": TROBADA ANUAL DE SÒCIES

A l'Associació de Dones La Coma de Meià hem celebrat la trobada anual de sòcies que com tots els anys es fa a l'estiu perquè en puguin gaudir també les que no són de la comarca, ja que en són una majoria important. L'acte va

tenir lloc al Sindicat el passat 19 d'agost i es va comptar amb l'assistència de 45 sòcies.

Donem les gràcies a totes per la vostra assistència i també per la participació en el sorteig que es va fer amb la finalitat de recuperar

part dels diners que hem gastat en el condicionament del local que ens ha cedit l'Excel·lentíssim Ajuntament.

Text: **Maria Brescó**

Fotos: **M. Brescó i Montse Puig**

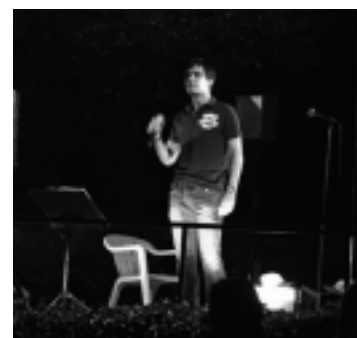
ASSOCIACIÓ PARC RECREATIU

Benvolguts i benivolgudes, la Junta del Parc Recreatiu agraeix un any més la confiança dipositada en tots nosaltres per tal de dur a terme una bona temporada i les activitats que durant l'estiu hem pogut compartir tots junts al recinte de les piscines.

L'associació està molt satisfeta de l'acollida i la important participació que han tingut les seves activitats, entre elles el dia dedicat al "Mulla't per l'esclerosi múltiple", el passat 6 d'agost, i del qual es varen recaptar 827€ i a les dues revetilles celebrades el 14 i 20 d'agost.

Lo Pau de Ponts.

Destacar que enguany l'actuació de "LO PAU DE PONTS" va fer més sonada la revetilla atès que hi havia moltíssima gent disposada a passar una nit del més divertida possible i on alguns nens i nenes del nostre municipi van gaudir al màxim acompanyant-lo amb les seves cançons.

Agraïment a tothom pel vostre suport i des de la Junta informar-vos que, tot i acabar la temporada, els membres continuem treballant per preparar la següent. BON HIVERN A TOTHOM!

La Junta

FESTA DEL 25è ANIVESARI DE L'ASSOCIACIÓ DE LA TERCERA EDAT "VERGE DE MEIÀ"

El diumenge 21 d'agost va ser un dia important per la nostra Associació, vàrem celebrar el 25è aniversari de la seva fundació. Tots els membres de la Junta preparàrem, amb una mescla d'emoció i nervis, i amb molta estima, els actes commemoratius.

He de dir que estem molt orgullosos de la fita aconseguida, haver fet passar a tots els socis i a aquells que no ho són però que també van voler acompanyar-nos, un dia esplèndid i emocionant. A tots ells moltes gràcies.

Agraïment que faig extensiu als acompanyants dels padrins i padrines a la Missa i al dinar; a l'Orfeó Artesenc, que ens varen fer gaudir de la Missa i del concert amb les seves magnífiques veus; a la Mar Galtés per la seva col·laboració recitant el poema que el seu besavi, l'any 1964, va escriure dedicat als nostres padrins i padrines i que, donat que la megafonia de l'església no funcionà massa bé, transcripció al final d'aquest article; un agraïment molt especial als nostres petits-grans músics Mònica Masanés i Pol Eroles que ens varen emocionar amb llurs flautes travesseres; fem arribar el nostre agraïment al restaurant Lo Sindicat, el seu menú i servei va ser aplaudit per tothom; gràcies a Josep Argerich pel magnífic reportatge fotogràfic de tots els actes; al final del dinar es va regalar un plat commemoratiu del 25è Aniversari fet i pintat a mà per Ceràmiques Font, de Verdú, a ells, moltíssimes gràcies; així com agrair als nois i noies de l'Escola Alba de Tàrraga la seva creativitat pictòrica en els bolígrafs que vàrem regalar als acompanyants; per últim volem agrair a l'Ajuntament de Vilanova de Meià l'ajut que ens ha aportat, tant econòmic com pel suport logístic de les secretàries que han fet possible l'èxit de la festa.

Els encarregats d'apagar les espelmes del pastís elaborat amb gran afecte i simpatia per la Pastisseria Borrell d'Artesa de Segre i que els agraim, van ser Adelai-

Dinar de la festa d'aniversari de l'associació.

da Tarré, Josep Canes i M. Carne Alastuey, presents al dinar, que juntament amb Adelaida Mañé i Pere Salut (que no varen poder assistir), són els nostres socis majors de 90 anys que segueixen al nostre costat ajudant-nos i estimant-nos.

Dipositar un ram de flors al cementiri en homenatge als membres de la primera Junta de l'Associació i als socis que ja ens ha deixat, va ser l'últim acte d'un dia ple d'emocions i alegria.

Moltes gràcies a tothom.

Paraules de Mar Galtés i poema de Francesc Galtés i Petit

"El Francesc Galtés Petit, el senyor Paco com li deien a Vilanova, era el meu besavi, l'avi Paco. Era fill d'Esplugues i havia fet de carnisser, però el que era de debò és un lletraferit. De tot el que veia i li passava en feia versos. De les poques coses que en recordo -va morir el 1984- és la seva imatge, alt i esprimatxat com era, assegut davant la seva màquina d'escriure, d'on en van sortir centenars de poemes, alguna novel·leta i fins i tot una obra de teatre.

A l'avi Paco li agradava molt Vilanova. S'hi va fer un hort molt bonic, a la carretera que puja cap a la piscina, i la gent del poble l'anava sovint a visitar. I aquí va escriure poemes, sobre el poble o de la festa major. I també aquest que ara us llegiré, que va dedicar a la gent

gran de Vilanova, als padrins i padrines, el 1964.

Es diu *Als nostres vellets*".

ALS NOSTRES VELLETS

Pomells de flors d'un jardí
formosa naturalesa
sou la gràcia del Déu Diví,
sou les flors de la VELLESA

Flors qu'un dia les olors
donareu amb alegria
i entre els frets i calors
vostra cor, sempre floria

I, aixís, al mon escampareu
vostre flaire de ventura
mentres a la llar donaveu
vostra alegria i dolçura

Ara, el jardí ja s'esfuma
com lo núbol pasatjer
i a la terra, dexeu una
glòria d'aquell temps primer

Ja vostres flors es despullen
i les fulles van caient,
com cauran les flors que pujen
també per la pluja i vent

Qu'el misteri de la vida
el te la NATURALESA,
i, aquelles flors sempre vives, són,
LES FLORS DE LA VELLESA

Francesc Galtés i Petit

Text: **Montse Puig**
Fotos: **Josep Argerich**

Membres de la junta amb les flors per a l'ofrena.

Orfeó Artesenc.

Actuació de Pol Eroles i Mònica Masanés.

Avis més grans de 90 anys: Maria del Carme Alastuey, Adelaida Tarré i Josep Canes.

CASA DE COLÒNIES

**Santa Maria
de Meià**

Raó: Mn. Jordi Profitós
C/ Ramon i Cajal, 5 - 25600 Balaguer
Tel. 973 44 53 42 / 656 54 68 97 - jprofitos@yahoo.es

AMPA MARE DE DÉU DEL PUIG DE MEIÀ: FESTA DE FINAL DE CURS

El passat mes de juny es va acabar el curs 2015/2016, i com cada any el vam celebrar un dinar al pati de l'escola amb alumnes, mestres, pares i mares, després vam poder gaudir d'una petita obra de teatre que els nens ens van preparar, i d'una festa d'escuma on els nens s'ho van passar d'allò més bé.

Per a l' Alex, l' Ariadna, el Pol i la Mònica era l'últim curs que feien en la nostra escola, ara ja s'han fet grans i comencen una nova etapa d'educació secundària a l'institut. Per aquest motiu, se'ls va fer entrega d'un àlbum de fotos on s'hi recull tot el seu pas per l'escola i ells també van fer uns regals a les mestres que els havien acompanyat durant tots aquets anys.

Els nens també van fer un recull de dibuixos que li van entregar a la Silvia Ballester com a agraïment per a fer l'extra-escolar de manualitats.

També vam acomiadar al Leo Vieira, que ha canviat d'escola, a ell i als altres nens més grans, us desitgem molta sort en aquest nou camí, i sobretot no us oblideu de les vostres arrels que s'han format dia a dia en aquesta petita escola de la Vall de Meià.

Des d'aquí també volem donar les gràcies a la Maite per la seva dedicació en l'ensenyança dels nens de l'escola durant aquets 16 anys, i a tu Laura per ajudar-nos durant aquest any a l'AMPA. Molta sort a les dues!

Ens retrobem el curs vinent, amb les mateixes ganes i la mateixa il·lusió!

Salut!

Text: **Núria Jaime**

Fotos: **Carme Antonio i M. Jesús Novau**

Festa de l'escuma.

Festa fi de curs, jocs al pati.

Alumnes de sisè: Pol, Mònica, Ariadna i Àlex.

Mestres i alumnes de sisè.

PROJECTE DE LES PLANTES MEDICINALS

El curs passat alguns pares, considerant que es feien massa hores de classe -degut a que a l'escola de Vilanova s'imparteix la sisenà hora diària-, vam proposar a les mestres presentar projectes trimestrals a càrrec nostre per poder compartir una part d'aquest temps afegit amb mestres i alumnes. El passat mes d'abril va començar el primer

projecte, acceptat per les mestres, que tractava sobre les plantes aromàtiques medicinals. Setmanalment apreníem a conèixer-les a través de l'olfacte mitjançant jocs, dibuixant-les, i sembrant-les en un hort. Amb la participació d'altres pares, que van venir a fer tallers, vam treballar la cadena tròfica, que va resultar molt interessant; enfo-

cada a fer un bon ús dels pesticides, per tal de no trencar aquesta cadena tan important pel medi ambient. Un altre taller va ser referent a la importància de les abelles envers el món vegetal. També vam aprendre a dibuixar les diferents formes que tenen les arrels, i a conèixer les propietats de les plantes medicinals a través d'un joc. En acabar aquests

temes uns altres pares, fora d'hores lectives, van col·laborar en la restauració d'uns palets que es van penjar sota les finestres de l'escola per tal que els nens hi possessin les plantes sembrades, cadascuna amb el nom que les identifica, i algunes de les seves propietats, incloent-hi dibuixos pels més petits. Ha estat un treball molt enriquidor per a tots, sorprenent-nos de l'interès mostrat pels nens envers aquest tema. Degut a això donem per fet que els possibles visitants tindran cura de la conservació d'aquest treball. Com a mare encarregada d'aquest projecte, vull agrair a tots aquells pares i col·laboradors que han fet possible que fos tan interessant.

* Arrel d'aquest projecte s'ha creat un joc pels nens de totes les edats, consistent en aprendre les propietats de les plantes medicinals i que, properament, podrà estar a disposició dels clients del Sindicat mitjançant una petita aportació pel seu manteniment

Text i fotos: **Silvia Ballester**

PENYA BARCELONISTA DE VILANOVA I LA VALL DE MEIÀ 25 DE JUNY DINAR DE LA PENYA A MEIÀ

Com cada any pels voltants de Sant Joan, la Penya Barcelonista de Vilanova i Vall de Meià, va organitzar el dinar del soci al pla de l'ermita de Meià.

Aquest any, el dia va ser el dissabte vint-i-cinc de juny. Un dia gairebé perfecte enmig de dues festes. Es va poder fer la feina del dia abans i fruit del dinar i la sobretaula sense preses perquè l'endemà era festiu.

Una setantena de persones, sòcies i socis de la penya, van gaudir d'aquest dia de festa i barcelonisme.

La junta de la penya emprèn amb molta força i il·lusió l'organització d'aquest dinar. És molt el treball que comporta portar a Meià tota la infraestructura perquè puguin dinar còmodament aquest elevat nombre de persones.

Tot comença setmanes abans.

Es necessitarà la clau del refugi, cavallets, cadires, fustes per fer les taules,... tot això cal demanar-ho a l'ajuntament. D'això se'n cuidarà el president de la Penya, el Josep "Marinyo". També caldrà anar controlant quanta gent s'apunta a la festa, feina del secretari, Peret del Zep, i el president. Serà el secretari qui anirà visitant la Susanna, el Marcó, la Gemma,... per fer les comandes de tot el que es necessita pel dinar. Fer les comandes i els darrers dies anar-les rectificant, a darrera hora sempre augmenta la concurrència.

I arriba el dia abans. Aquí entra en joc tota la directiva de la penya. Puja cap a Vilanova el tractor de cal Rosell de Gàrzola i s'ha de carregar. Al pati de les escoles hi trobaran part de la càrrega: cadires,

cavallets i fustes. Uns dies abans les mares i els pares de l'escola hi hauran fet el dinar de final de curs. També carregaran carbó, beure i cossis per refrescar-lo. Després cap a Gàrzola on faran cap al remolc les barbacoes i més cossis. Aquí la càrrega passarà la nit tot esperant l'endemà per pujar cap a Meià.

Arriba el dia del dinar

A les onze del matí del dia de la festa arrenca la comitiva. El Pere amb el tractor i tots els altres amb els cotxes. Amb puntualitat, al pla de l'ermita es trobaran el Carlos i la Isa, el Josep i la Mercè, el Paco i l'Albina, el Marcó i la Marina, el Peret, l'Argerich, el Marinyo, el Quim i la Lola, el Mingo, el Sisquet, el Josep Anton i la Ramona i altra gent que cada any arriba d'hora per donar un cop de mà en la preparació del dinar.

Pastís de celebració del soci.

Campionat de botifarra al Racó del Montsec.

11 setembre, bandera al Cogulló.

Grup de participants cap al Cogulló.

Xocolatada per la festa major.

Dinar del soci a l'ermita de Meià.

Cadascú puja preparat amb les coses que ha de portar o fer. Els que han fet gel el porten. El Paco, com sempre, serà l'encarregat del pastís. El Peret a punt per exercir de tresorer i cobrar. El Marcó amb el cotxe carregat amb tot el que faci falta. Tothom munta taules, cadires, prepara cossis amb el beure,..

Quan arriba el moment de fer foc, el Carlos i el Pere són qui l'encenen. Tot seguit s'hi afegeix el Josep Anton i ja tenim l'equip complet dels qui couran la carn, la llonganissa, la botifarra negra i la cansalada. A més a més d'ells, sempre hi ha algú que els dona un cop de mà, aquest any serà l'Esteve qui reforça l'equip. Les persones que van arri-

bant ajuden a preparar l'aperitiu, a parar les taules i a deixar-ho tot a punt perquè a l'hora prevista es puguin començar a dinar.

Tothom s'asseu a taula, els últims els que couen. És el moment de fruit del dinar, de la presentació del pastís, dels brindis, dels cants, dels discursos i de les converses fins a mitja tarda. Aquesta serà l'hora de la foto de família que es repeteix any rere any, sempre en el mateix lloc, amb les banderes i el somriure a la boca. Ha estat un gran dia.

La feina però no s'ha acabat. S'ha de recollir tot i carregar-ho al remolc. Tothom ajuda, hi ha pressa per acabar, s'està fent tard. El tractor, imponent, arrenca i protegeix

els cotxes que baixen pel camí de Meià tot just darrere seu. Caldrà descarregar-lo i això es farà a Gàrzola on les cadires, cavallets, fustes,.. faran la propera parada a la Setmana Cultural.

La penya també ha organitzat els actes habituals de cada estiu:

El campionat de botifarra el dia sis d'agost, la xocolatada infantil el dia tretze d'agost, la pujada de banderes al Cogulló el dia onze de setembre i la xocolatada del dia de sant gos.

Text: **Josep Anton Novau**
Fotos: **Francesc Cardona Fonoll**

LA FADA DE LA SANG, EL FULLET DE LES PLAQUETES

Hi havia una vegada un nen molt eixerit que es deia Diego, qui estimava molt la seva àvia Dolors. En Diego i l'àvia Dolors sempre anaven junts i compartien molts moments de joc, descoberta de fenòmens naturals i secrets que només podien saber ells dos.

Va arribar un dia que l'àvia Dolors es va posar malalta. Com que passava molts dies a l'hospital, en Diego no podia anar a visitar-la. Cada dia li preguntava als seus pares què tenia l'àvia i quan tornaria a casa, i els pares li explicaven però en Diego no ho entenia.

Va tenir molta i molta paciència fins que l'àvia un dia, va tornar a casa. Doncs en Diego va aprofitar per preguntar-li a ella directament què li passava perquè ell no entenia res de res. Ella li va començar a explicar el secret de la fada de la sang i fullet de les plaquetes.

Resulta que per la malaltia de l'àvia, allà a l'hospital, la venien a visitar la fada i el fullet quan estava molt fluixeta de forces. La fada de la sang era de color vermell i el fullet de les plaquetes de color groc. Si els metges veien que l'àvia necessitava ajuda perquè

estava molt cansada, la fada i el fullet treballaven molt per fer les bosses de sang i de plaquetes que després li posarien a l'àvia. D'aquesta manera l'àvia Dolors tornava a tenir forces per lluitar contra la seva malaltia i tornar a casa.

En Diego es va quedar tan impressionat que va començar a fer preguntes a l'àvia sobre aquella fada i aquell fullet tant espavilats. I tots dos es posaren a imaginar com podien ser i com treballaven.

De nit, quan en Diego ja era sol al llit, els hi donava les gràcies per fer que la seva àvia tornés a estar a casa amb ell i així compartir secrets tant interessants com aquell.

Mª Dolors Camarasa (cal Perla)

P.D. Aprofitant l'avinentesa, vull agrair a tota la gent que pregunta per mi el seu interès mostrat, és en aquests moments quan més s'agraeix que la gent se'n recordi de tu.

LA DAMA DE LA COVA DEL GEL

Era divendres i, en sortir de l'au-la, els amiguets de l'Àurea corrien escales avall fins la cel.la de la Padrina. La Padrina era una doneta de pell arrugada, ulls penetrants blau transparent i cabells blancs recollits en una espècie de bunyol al bell mig del seu cap petit però de moviments enèrgics; tenia unes mans fines, llargues i tan arrugades com la seva cara.

Els nens delien amb les explicacions de la Padrina, contes i llegendes d'una època molt llunyana i d'un planeta que ella descrivia de color blau i verd, que, un mal dia, va desaparèixer.

Padrina, què toca avui?, preguntà l'Àurea.

Recordo que la meva padrina m'explicava una llegenda que va passar en un indret del planeta Terra, un racó perdut entre muntanyes, boscos i camps verds plens a vessar d'espigues i d'arbres carregats de fruits vermells a punt de ser collits.

Els ulls dels amics de l'Àurea, rodons com a plats, intentaven ima-

ginar, sense aconseguir-ho, aquella terra estranya que els pintava la Padrina.

Continueu Padrina, si us plau.

Bé, diuen que era un paratge tan preciós perquè mai faltava l'aigua. Quan a la resta del planeta, la calor i el sol cremant assecaven cultius i arrasaven les collites, al peu de la Serra dels Arçs, tot era frondós i tot tenia vida. Com podia ser?. Les seves fonts brollaven alegres, els rius cantaven dia i nit i els pagesos podien regar els camps sempre que volien. Inclús va arribar un moment, que gent d'arreu arribaven al poble amb els cotxes plens de garrafes per omplir-les i així poder veure aigua de la bona.

Cada any, quan arribava l'estiu i el sol queia com foc des de dalt i bufava un vent tan calent que la gent no sortia de casa fins ben entrada la nit, i l'aigua començava a escassejar, apareixia la Dama de la Cova del Gel, es posava de puntes sobre les roques de les fonts. Primer de la Font Blanca, després

de la Font de la Figuera, anava baixant fins a la Font de l'Hedra i la Font del Porró, descansava en el pedrís de la Font de la Paciència, per acabar a la Font del Riu. Es veu que només tocar les pedres, les gàrgoles deixaven anar un braç d'aigua que, en arribar al riu, ressonava per tota la muntanya.

Era un dia tan assenyalat i important, que a la plaça del poble tocaven música i tots ballaven, festejaven i cantaven havaneres en honor a la gran Dama de la Cova del Gel.

I l'endemà, s'organitzava l'ofrena. Una excursió muntanya amunt, fins a la cova, carregats de cistells amb flors, fruits i productes de l'hort, per agrair-li a la Dama la seva protecció.

Ningú l'havia vist però. En canvi en Tomàs, l'home més vell del poble, tenia més de 100 anys, assegurava que ell sí l'havia vist; explicava que quan era jove va fer nits sota els estels esperant veure baixar la gran Dama de la Cova del Gel. Ho va aconseguir. Recordava que era

blanca com la neu, amb uns cabells rossos com l'or, que els ulls semblaven dues llunes i que els seus peus eren transparents com un cristall, que saltava de roca en roca, més àgil que una guineu, somreia tota l'estona i dos clotets se li formaven a cada galta. Era preciosa. Però mai va poder tocar-la, quan li faltaven dos dits per aconseguir-ho, la Dama de la Cova del Gel s'enfilava, ràpida com un llamp, muntanya amunt.

Com més set passava el planeta Terra, més aigua hi havia a la Serra del Arçs. Però tanta riquesa va ocasionar que, de cop i volta, aparegué

la cobdícia, l'avarícia, els diners. Va desaparèixer el treball, l'esforç, l'ajut i l'amistat. Es va acabar l'alegria i aflorà l'enveja i el rancor.

Els camps ja no eren camps, els arbres semblaven espines, les fonts es van morir de pena i el riu ja no cantava perquè s'havia esborrat.

La Dama de la Cova del Gel ja no tenia cura de les aigües, ja no baixava de la muntanya. Els va abandonar. La gent del poble, enfadada, va anar a demanar-li explicacions, caminaren i caminaren, com sempre havien fet, però no van trobar la boca de la Cova del Gel, no hi era, la cova no hi era, i la Dama i la

seva llum, tampoc.

Això, nens, és una llegenda, però els savis varen deixar escrit que, per aquelles dates va començar la fi d'un planeta mesquí que no va saber cuidar la natura i el seus recursos.

Silenci, la quitxalla ni respirava, ni es movia, no en tenien prou. La Padrina va aixecar la mà, va reparar caramels i els va ensenyar la porta:

Que dormiu bé nens. Divendres vinent ja us en explicaré una altra de llegenda.

Montse Puig

A *Ràdio Mateu* obrim la nova **FERRETERIA d'Artesa**

A més, com sempre, també hi trobareu:

- parament de la llar
- electrodomèstics
- telefonia mòbil lliure

Obert de dilluns a diumenge!!

Ctra. d'Agramunt, 24 - Tel. 973 400 130 - Artesa de Segre

www.radiomateu.com

ferroforja
Cairó
HECTOR CAIRÓ CLARET

- Forja artística i decorativa.
  - Portes basculants, correderes, badents... amb motor o sense.
  - Teulats i parets pluvials amb sandwich
  - Baranes i reixes.
  - Manteniment industrial i agrícola.
  - Escales i estructures.
  - Serralleria.
- Tlf. 600 421 191
ferroforjacairo@gmail.com
C/ Roca del Cudàs, 6 - 25730 Artesa de Segre

QUEVIURES SALA

- Queviures
- Formatge del país
- Embotits i carn del Pallars
- Pa i coques cuits amb forn de llenya
- Vins de la terra...

C/ Catalunya, 15 - Vilanova de Meià
Tel. 973 41 50 29 i 629 76 95 84
gemmasala@gmail.com

ESPIRITUALITAT DEL MONTSEC

Fabián Moro Esteban (Bilbao, 1912-Ferrolles-Attily, Seine-et-Marne, 1987), casat amb Michelle Helies el 1948 a Saint Germain-en-Laye (Yvelines), filla Lydia, publicista anarcosindicalista, de les Joventuts Llibertàries de l'Hospitalet de Llobregat, redactà el periòdic *Acracia* (1937) i col·laborà a l'exili amb *CeNit*, *Anarkia*, *Espoir*, *Ruta*, escrigué *Las Juventudes Libertarias en España. Análisis espectral* (1970). *Temas esenciales del anarquismo. Espíritu y materia* (1968), *Pablo o el discurso del hombre libre* (1968).

Fabian Moro coneixia el Montsec, perquè a més d'haver treballat de fuster a Balaguer, hi va lluitar amb la 26 Divisió "la Durruti" entre l'abril i el desembre de 1938. Aquest retrat, reproduït *in extenso* i respectant la toponímia original, no resulta atrevit afirmar que és la millor glossa versada, coneguda, a dia d'avui des del punt de vista literari, filosòfic i existencial sobre la muntanya nostrada. Va sortir publicat el maig de 1964 a *Umbral*, revista mensual d'art, lletres i estudis socials de l'exili espanyol, editada a París entre 1963 i 1967.

Esquisse d'une moral sans obligation ni sanction (1884), lectura amb què s'esvaneix Fabián Moro entre la immensitat imponent i silenciosa de la serralada montsecina, és una obra que influí en el pensament dels filòsofs Friedrich Nietzsche i Peter Kropotkin i alhora el títol més rellevant del poeta i catedràtic de filosofia Jean-Marie Guyau Tuillerie (Laval, Mayenne, 1854-Menton, Alpes Maritimes, 1888), finat jove de la malaltia per excel·lència del segle XIX, la tuberculosi.

Ferran Sánchez

MANJARES ESPIRITUALES: MONTSECH

Aquella noche (como tantas) descansaba de la jornada agotadora de trabajo, acostado y leyendo. Era un libro de Guyau, a quien releía. Nunca se cansa uno de volver a buscar en su pensamiento, hallando siempre nuevos matices, nuevas causas de deleite espiritual, nuevas sensaciones. Pasado cierto tiempo, Morfeo me tendía sus brazos invitándome con insistencia que le acompañara a sus regiones. La invitación se cambió en un imperativo necesario y contundente, al cual yo resistía oponiéndole otro imperativo tan necesario como el otro en el sentido espiritual y mental, aunque no en el físico. Después de un fuerte forcejeo en las "fronteras" de los dos imperativos, la voluntad dejó las riendas. Y la cámara pensante fue invadida por antojadizas y estrambóticas visiones, entrelazadas sin orden ni concierto. El consciente quería reaccionar, sin conseguirlo, en la pugna entablada con el subconsciente.

Así, en la pantalla interior las visiones de pesadilla alternaban con las escenas lúcidas, siendo la razón atacada por el absurdo, reemplazándola; por un momento, porque a su vez el absurdo, o lo absurdo si queréis, se veía esfumarse para ser

reemplazado por la coordinación regular de las ideas y de las imágenes. A continuación las imágenes se diluían en pensamientos, y los pensamientos, o las ideas, se expresaban en imágenes. Era como... una verbena interior. Los colores, los ruidos, las glorietas bulliciosas y los rincones sosegados, las luces segadoras y las oscuridades tenebrosas se las veía entrelazarse en desbarajuste, discordancia y claroscuro. De la lejanía se acercaban agradando sus rasgos cada vez más hasta llegar como a tocar, escenas y definiciones, que pasaban después como relámpagos. Pensamientos superiores que se presentaban de sopetón, tan de repente y tan brillantes como centellas, y se escapaban al galope, resultando vano todo empeño de retenerlos. Se iban para siempre, huían sin dejar rastro.

Morfeo me llevó empujando a sus regiones. Y ese mar turbulento se apaciguó, apareciendo ahora como un sosegado lago. El subconsciente era dueño del campo mental y en él actuaba a su antojo, sacando del archivo memorial paisajes y escenas de antaño; chocante concomitancia de influencias cerebrales y de escenas reales que se compene-

traban, haciendo de éstas una forma tangible y viviente de aquéllas. El cuerpo físico había entrado en la calma absoluta. Las imágenes se sucedían coordinadas. Apareció un paisaje orográfico abrupto, lleno de salvaje hermosura.

Era el Montsech. Lo tenía ante mi como en otro tiempo, contemplándolo antes de llegar a Vilanova de Meyá, una vez pasado el minúsculo cementerio del lugar. El pueblo abajo, en primer lugar. Detrás, imponente y majestuosa, la montaña famosa desafiando los contornos con su mole, con sus laderas em-

pinadas, tintas de gris y de verde: rocas y lujuriente vegetación. De su estampa se desprendía algo como un gesto protector, dando cobijo al pueblecito tranquilo que a sus pies estaba seguro de su amparo desinteresado y paternal. Sus peñas enormes en lo alto, en la cúspide, daban la impresión de querer incrustarse en el azul purísimo de un firmamento sin mácula.

Aquellos dos picachos daban la idea de lo monumental en sentido arqueológico, porque es esa la sugerencia que despierta los dos picos terminales, los dos de parecido corte. Presencia geográfica que más parecía arqueológica, monumental, de la Tierra en su juventud. Dos proas de navíos prehistóricos, que se hubieran estancado allí en consecuencia de un cataclismo telúrico, que le sorprendiera en rumbo hacia el actual Mediterráneo, abogando por un mar del terciario que se deslizara por aquellos parajes. El mar terciario desaparecido, los barcos se encallaron petrificándose al pasar el tiempo.

Así los volví a ver en este sueño; corte anguloso, línea armoniosa. La quilla empotrada en la tierra de la montaña al crecer haciendo como una prolongación del altozano, la montaña haciéndose más alta con las proas audaces, como si eternizaran en un monumento el gesto de la Voluntad. La Naturaleza así lo quiso en uno de sus caprichos del pretérito. Me vi, después, trepando por un costado; primero entre los matojos y los árboles del bajo monte, de robles gibosos duros y desmedrados; por los peñascales después, buscando aquí y allá un resquicio o un saliente en que me pudiera apoyar en mi ascensión hacia la cumbre, que la veía lejos allá arriba.

El ambiente, embriagador por las emanaciones de la floresta exuberante, el hechizo del paisaje que

contemplaba, echaban de lado el cansancio. Y así, aupándose de frente ahora, ladeando por menguados senderos formados en las piedras, después, llegué a la cima. Y entonces me vi echado de espaldas sobre el lomo descomunal, lomo cubierto por la piel verde de musgo. Miraba como extasiado la inmensidad azul del firmamento, parecía un mar invertido y absolutamente calmo, en el que solitario y sereno el disco solar bogaba. Una suave brisa hacía cabecear las florecitas, que poco sobresalían de la corta hierba; dulcemente me acariciaban, como si de intento quisieran tonificar mis músculos cansados.

Ahora, alzándose, caminaba con paso seguro hacia el vértice del más grande de los dos “navíos petrificados”. Avanzaba la punta audaz en el vacío y sobre ella me hallé, queriendo abarcar y abrazar el Todo, la inconmensurable alma del universo, la belleza de las bellezas, lo que no tiene ni comienzo ni fin: el pensamiento; hecho visible y tangible. Inenarrable es el cúmulo de sensaciones que brotaban del fuero sensitivo estimulando la cantera emocional. Los goces interiores espirituales se desparramaban como en una fiesta, grande, de la Psiquis.

Narrar esas sensaciones y el espectáculo que las producía por estímulo psico-nervio-sensorial, es superior a la capacidad de la imaginación creadora. ¿Cómo decirlo? Decir que fue un delicioso bálsamo sensitivo tal como no lo he experimentado ni antes ni después, es querer decir algo para salir del paso; porque con mucho, ni es suficiente ni equivalente. Es lo que la sombra al individuo. ¿Cómo hacer la comparación entre lo visto y lo sentido? Las impresiones que se producen por las cosas exteriores, tienen su fragua en el fuero interno, es verdad. Nada nos dirían las cosas exteriores si no tuviéramos en nosotros el engranaje psicológico que, funcionando, entabla el lenguaje sensorial entre el objeto y el sujeto. Siendo más sutil o más profundo cuanto más ese engranaje mental y emocional está perfeccionado o capacitado. Por eso, antes de poder comunicar las sensaciones, es nece-

sario descubrir el estado de consciencia que las crea, que las determina, en un análisis introspectivo. Comprenderlas para poder transmitir esa comprensión. Ocurre, sin embargo, a veces, aun sintiéndolas y penetrando en ellas, el cerebro, la imaginación, se niega a exponerlas fuera, no hallando medios de darles forma de traducción.

Y el pensador se halla muchas veces con que la suficiencia imaginativa es inferior a la envergadura del sujeto o el tema que quiere comunicar; no puede desentrañar lo que el arcano mental y sensitivo guarda. Hay cosas que se sienten y su exposición es reflejo pálido de ese sentir, eso es lo que debe ocurrirle a un creyente sincero ante la visión de su dios, en el estado de exaltación emocional que solo se traduce por una representación mística, como en el caso de Teresa de Cepeda. Que todo y siendo grande y profundo, el sentido intelectual más que en el moralista religioso, lo que de ella salió mucho más se quedó dentro. Acercándonos a nuestro tiempo, observamos ese fenómeno en Alberto Camus, que leyéndolo nos deja el **regusto** de que **podía** decir más de lo que dice, no porque no quiera decirlo, sino porque aún no había hallado las disposiciones psicológicas propicias para traducir, para poder traducir lo que en el interior estaba fraguado. Siempre dejamos dentro mucho más de lo que sacamos. Lo que se consigue plasmar con la pluma, con el pincel o con el cincel es ínfimo en comparación con lo que el interior (llámese imaginación creadora u otro nombre equivalente) siente y capta. Como quiera que sea, allí me quedé absorto “pasmado” frente a la inmensidad que ante mi tenía, inmensidad en extensión, en observación, en profundidad (real y figurada) en formas y colores.

Veía tras los montes y los cerros, altozanos menguados por la distancia, un horizonte de bosques, y tras él, confundándose con el confín del horizonte, una cordillera sin vértebras, es decir, lisa y regular, que así lo quería la impresión óptica. Más acá del manchón verdinegro de los bosques, la cinta negra de la carretera que de Lérida venía y

hacia Tremp iba. Saliendo de ésta, otra cinta, blanquecina, sinuosa y estrecha, avanzaba culebreando entre macizos peñascos de un lado y precipicios del otro, antojo del sendero humilde entre gigantescos altorrelieves, haciéndose sitio como si fuere un peldaño labrado en la mitad de sus flancos. Gargantas profundas en cuyo fondo, temblante y medroso, más humilde aunque por lo menos tan sutil como el camino, el Meyá se deslizaba. Riachuelo que se iniciaba aquí, abajo, cerca de Vilanova, en la arrancada al otro lado del pueblo. El arroyo descendía hacia el llano y el camino encaramaba cuestras arriba en la cordillera, a la izquierda.

Diseminados por los cortos valles y en las faldas de colinas chatas, montones de piedras apiladas por la mano del hombre, y que por sus salpicaduras rojas o negras -tal que los tejados hechos de teja curva o de pizarra- se adivinaba que eran aldeas. Mirando al fondo, a los pies del soberbio Montsech, Vilanova me parecía un juguete de cartulina o una maqueta para documento, de un estudio etnográfico, con sus calles ínfimas. Vime después ir en busca de nuevos deleites espirituales, recorriendo montaña adentro los parajes aquellos de suaves ondulaciones geográficas, en un ambiente de calma total, donde la luz intensa parecía penetrar en lo más recóndito de mi ser, como asimismo el aire impregnado de los aromas montañeses. Y volver en seguida sobre mis pasos parándome de nuevo en la proa de los "barcos petrificados", atraído como por una fuerza mag-

nética frente aquella vista incomparable.

Y descendía ahora peña a peña por el acantilado que empezaba en el rincón que formaba las dos "proas" soldadas, para terminar en umbría junto a Vilanova, Vilanova de Meyá. En angosto desfiladero formaba como un arrochón erizado de salientes aristados de todos los tamaños. Por ese como tobogán roqueño y accidentado hasta la saciedad el agua se precipitaba en desconcierto continuo. Rompiéndose a veces como el estallido apoteósico de un fuego artificial hecho de partículas líquidas, formando casi nube por lo sutil. Nube que se diluía al instante, lanzando en el vacío sus infinitesimales moléculas. En otros salientes se arrojaba compacta, como una minúscula cascada, creando un penacho de espuma al chocar sobre una piedra grande hecha cóncava por el frotar continuo donde por un instante formaba un remanso, para continuar de inmediato su nervioso bajar. Y así cantaba con sugestiva armonía, hecha con inarmonías, puliendo en redondeles con su frote tenaz, con una seguridad sin sorpresa las aristas de granito. Trabajaba libre y cantando: tan sencilla, tan cerca de la naturaleza que formaba parte integrante de ella. Cuando llegaría al fondo, se incorporaría al tranquilo Meyá y sería útil regando las tierras de pan llevar, los huertos ubérrimos, los pueblos y las ciudades incorporándose al Noguera Pallaresa, y formando cuerpo de éste al gran Segre, para con él y las afluencias incorporadas en el camino, llegar al mar.

Así cumplía su ciclo vital y su misión fecunda. Esta agua pura, cristalina que la veía ahora a la mitad del desfiladero angosto brotar de lo alto entre las peñas, manantial generoso, hecho de las nieves acumuladas en las cumbres y en los ventisqueros durante el invierno. Habiendo dejado el Montsech su vestido blanco, éste se convirtió en agua que, infiltrándose en el suelo esponjoso, por hendiduras y pasajes recónditos, llegaba al brocal y de él salía ahora. Eran los primeros colores, haciendo poco que empezado había su ciclo vital anual, al terminar la noche del invierno. La veía descender por la torrentera y en su bajar oía su cantar sin pausas, cantar viejo siempre y siempre nuevo, de trecho en trecho, en el descansillo de una gran roca saliente y llana, la cascada en su chocar tenaz había formado como una bañera que de continuo estaba llena. El ambiente soleado y cálido de la primavera me invitó de la más persuasiva de las formas a zambullirme, cosa que hice. El agua fresca y pura me deleitó, de tal manera, que me puse bajo la cascada y el chorro compacto sacudió mi cuerpo. Se produjo la consabida conmoción física, y esta reacción, esta sacudida, me despertó. En mi interior parecía que habían brotado alas invisibles, y sin moverme del sitio volaba. Di la luz. Al lado de mi mano derecha, sobre la cama, el libro con el cual en la mano me había dormido. Este libro es *Esbozos de una moral sin obligación ni sanción*, de Jean Marie Guyau.

Fabián Moro Esteban

BAR-RESTAURANT
Racó del Montsec
Cuina casolana
Menú diari
Menjars per emportar

Dinars i sopars per a grups

OBERT TOT L'ANY Tancat: In diumenge maig 25 desembre - 1 gener

Vilanova de Meià (Lleida) - C. la Perdu, 14 - Tel. 973 415 130

“PESSIGO LO MIGO....”

És el Montsec de Rúbies una frontera de comunicació entre els parlars de les Valls de Meià i del Barcedana i la resta del Pallars?

Entendre el Montsec com a frontera geogràfica sembla un fet indiscutible. Ara bé, què hi ha més enllà d'aquesta definició de frontera potencial?, a quantes àrees de la vida dels habitants d'aquestes valls ho hauríem d'aplicar, si és així?

¿El Pas Nou ajudaria a obrir camins donades les seves característiques actuals o passades, o actuaria com una mena de repte per a la gent del país? No fa pas massa temps parlant en veu alta amb el nostre amic “lo Serra” ho varem fer extensible a la parla de les àrees més properes al PAS NOU.

I ves per on, ja em teniu aquí com si m'haguessin tocat algun ressort i de resultes va acudir a la meva memòria la cantarella del següents jocs als quals jugava de petita:

JOCS

“Pessigo (1) lo migo (2)

Entorto (3) lligo (4)

Als peus (5) de França (6), hi ha una (7) balança (8)

Als d'Aragó (9) hi ha un borló (10)

Tira palla, (1b) tira fred (2b)

Ves(3b)-te'n(4b) tu(5b) que ets(6b) més(7b) pe(8b)ro(9b) let(10b)”

El joc consistia en cantar el text anterior amb una cadència determinada. Així, es cantava més ràpid les primeres frases i en les darreres es feia més lentament, tot fent un pessic a la carn de la falange proximal de cada dit de la mà. Es començava per la mà esquerra en la seqüència a dalt especificada pel nombre entre parèntesi. El dit al qual li queia la darrera sil·laba de la paraula perolet (let) era el que quedava descartat i es doblegava... S'havia de repetir la cançó i donar voltes a les mans cada cop més ràpides, de forma que tots els dits quedaven eliminats fins que només en quedava un de dret: EL PEROLET.

La meva mare, Sofia, de Sant Miquel de la Vall (Pallars Jussà) i as-

sendència paterna d'Aramunt (Pallars Jussà), ens va ensenyar aquesta cançó i en la innocent ment infantil sempre quedaven les ganes de saber quin dit seria el Perolet.

He preguntat a diferents persones de Vilanova de Meià sobre l'origen d'aquesta cantarella i joc i sembla que és desconegut. D'altra banda, també ho he consultat amb els meus cosins de Sant Miquel de la Vall i tampoc ho coneixen. De totes maneres, aposto que deu ser un joc del Pallars.

Sense voler, doncs, aquí es va generar el primer misteri lingüístic de la zona... si algú en sap l'origen concret ja ens ho farà arribar als lectors de la revista.

Un altre joc que m'ensenyava la mare era el:

“Deporguim, deporgam

De les eres que filam

Sistellera, mallestrera

Cu-cu-ru-cuc què et faig jo a la teva esquena?”

Per a jugar calen dos participants. El primer seia en una cadira i el segon seia a la falda del primer a una certa distància. El primer, amb la punta dels dits de la mà dreta, donava copets suaus entre les escàpules del segon a mesura que anava recitant aquesta cançoneta, tal com es veu a la fotografia adjunta. Tot seguit, i amb la mateixa mà la col·locava en una de les posicions fotografiades a manera de figura. La figura es recolzava a l'esquena molt suaument i a vegades quasi no la tocava, o bé s'apretava amb els dits més del compte per a despistar i així calia tenir la gràcia d'endevinar-la.

La figura podia ser segons el meu record:

“Paredeta, teuladeta, estisoretetes, broc de porró, broc de porró doble, orelletes de llebre, ull de bou, punxonet...”

Figures recollides en les fotografies adjuntes.

Si un deia el nom d'una figura i no l'endevinava, la resposta era per

exemple:

“Paredeta haguessis dit, de tot mal hauries eixit...” quan potser s'havia fet estisoretetes.

“Deporguim deporgam de les eres que filam....”

I així es tornava a iniciar una segona ronda. Si s'endevinava, es canviava l'ordre dels participants a l'hora de jugar i el que preguntava passava a ésser preguntat.

Aquest segon joc també ha sigut objecte de conversa amb els amics de diferents llocs que he preguntat. Sembla que a Vilanova no el coneixien, en canvi lo Paco de Cal Hostaler, li sona alguna paraula de l'Hostal Roig i als parents per part de mare de Sant Miquel de la Vall i als de part d'àvia paterna, també de la Vall, els ressona més. Dedueixo doncs, que el joc és de la zona de la Vall de Barcedana i per extensió d'origen més pallarès.

“Aquest és lo pare, aquesta és la mare, aquest fa sopeletes, aquest se les menge totes, aquest fa xiu, xiu, xiu, tireu-lo al riu”. Joc que es practica amb els dits de les mans d'ús freqüent a Vilanova i també conegut a moltes contrades.

Molts cops l'acte memorístic és associatiu. Per tant doncs, el fet de viatjar a la infantesa amb els jocs va anar acompanyat d'un reguitzell d'expressions i paraules que aparegueren en un tres i no res, i que he anat acarant amb persones de les dues valls detallades a continuació. A més a més, he fet consultes bibliogràfiques que referencio al final de l'article.

Si l'expressió o les paraules s'usen a Vilanova de Meià vindrà definit per (VNVA), si s'empren a Sant Miquel de la Vall per (STMV) i si és del Pallars en general (PALL).

Serveixi aquest modest glossari quasi com a un petit museu d'algunes expressions o paraules que estan en perill d'extinció, com tanta flora i fauna actuals.

Deporguim deporgan.

Paredeta.

Orelletes de llebre.

Broc de porró doble.

Broc de porró.

Punxonet.

Teuladeta.

Ull de bou.

Estisorettes.

GLOSSARI (no s'inclou definicions)

ACCIONS i altres estats del SER

Anar esporrret (VNVA, PALL), anar molt fresc (STMV)
 Anar emborrassat (VNVA, STMV, PALL)
 Anar ben fargat (VNVA, STMV, PALL)
 Anar malgirbat (VNVA, PALL), anar mal arreglat (STMV)
 Anar xo o xona (VNVA)
 Anar a fregir espàrrecs (VNVA, STMV)
 Anar a buscar (VNVA), anar a cecar (STMV)
 Estar empaltugat, tenir paltuc, paltruc (VNVA, STMV)
 Estar atrafegat, és un tràfec (VNVA) trafegot (STMV)
 Estar empioicat (VNVA, STMV, PALL)
 Estar encondolit (VNVA, STMV, PALL)
 Estar entabanat (VNVA, STMV, PALL)
 Estar enfurismat (VNVA, PALL), estar furiós (STMV)
 Estar apollicat (VNVA, PALL), mimat (STMV)
 Estar morroficat (VNVA, STMV) morricat (PALL)
 Estar matxucat, o matxucar (VNVA, STMV, PALL)
 Estar ben o mal acatxapat (VNVA), catxapat (PALL)
 Ser un saldoni (VNVA i PALL)
 Ser un carallot (VNVA, STMV, PALL)

Ser un alet (VNVA).. quin alet, elet (PALL), vaja espinguet (STMV)
 Ser un argent viu (PALL)
 Ser un furro (VNVA, STMV, PALL)
 Ser una gata maula (VNVA, PALL), mira que és gata, mal Jan, malparit (STMV)
 Ser un maixant (VNVA, PALL)
 Ser un mastegatxtes (VNVA, STMV, PALL)
 Ser un trincoles: persona caradura i poca cosa (STMV)
 Ser un xafatoll, posar la pota (STMV), m'ha xafat la guitarra (VNVA)
 Ser xoreta (VNVA)
 Ser esvalotat (VNVA, STMV), esvaiotat (PALL)
 Ser torracollons (VNVA, STMV, PALL)
 Ser més tossut i banut que les banes d'un marrà (VNVA, STMV, PALL)
 Ser més tossut que una mula cabanera (VNVA)
 Fer-se fonedis (VNVA)
 Fer carallades (VNVA), carallejar (STMV, PALL)
 Fer una etzagallada (VNVA, STMV poc)
 Fer la fi del cagalàstics (VNVA, STMV)
 Fer ruqueries (VNVA, STMV)
 Fer cara d'avinagrat (VNVA), quin mal caràcter (STMV)
 Fer cara de prunes agres (VNVA, STMV)

Fer-se o ser un planyegot (VNVA, STMV, PALL)
 Fer un xant (VNVA, STMV, PALL)
 Bramar, fer uns brams (VNVA, STMV)
 Traüllar (VNVA, PALL)
 Monejar (VNVA), monear (STMV, PALL). Monejar significat de tocar moneda a STMV
 Arreglar la tendrella (VNVA), arreglar el cor espatllat (STMV)
 Tirar-s'ho o fotre-s'ho a l'esquena (VNVA, STMV)
 Fot-me-les aquí (VNVA)
 Què hi pintes aquí? (VNVA, STMV)
 Donar un tacó o ataconar (VNVA, STMV), donar pernades (PALL)
 Trossar.... botons (VNVA, STMV)
 Tenir molta catxassa (VNVA, STMV)
 Entortolligat (VNVA), estortolligat (PALL)
 Arrojar (VNVA, STMV), rotxegar, orxegar, otxegar (PALL)
 Provuir (VNVA), proveir (STMV)
 Donar-se una tampanada (VNVA, STMV, PALL)
 Avenar-se (VNVA, STMV) venar-se (PALL)
 Xinar (VNVA, STMV, PALL)
 Xurrupear (VNVA, STMV, PALL)
 Xollar (VNVA, STMV, PALL)
 No deixar ni ascles vives (VNVA)

I. PUNTS D'ENQUESTA

- Boixac (VNVA), gauza (STMV)
- Fumària(VNVA), reinflabou (STMV)
- Herba fetgera (VNVA), fetge de roca (STMV)
- Marduix(VNVA), ma(o)rarduix (STMV, PALL)
- Veça (VNVA), etc: herba donada per a engreixar corders (STMV)
- HORT I CONCREUS
- Aixada (VNVA, STMV), aixadó (PALL)
- Arpiot (VNVA), bigost (STMV)
- Birbar (VNVA, STMV, PALL)
- Caballó (VNVA), peixó (STMV). Cavalló, significat diferent al Pallars: piler de garbes
- Pe(a)rpal (VNVA, STMV)
- Diable (VNVA, STMV), instrument per arplegar espigues
- Tampanell (VNVA)
- Fer lloca (VNVA, STMV) quan la batuda és molla
- Emprimir la terra (VNVA, STMV)
- Mantornar la terra (VNVA, STMV)
- FAUNA
- Begaleu (VNVA), bagaleu (STMV) bagadeu, bafadeu, balagueu (PALL)
- “Auroneta”, oroneta (VNVA), bruneta (l’Hostal Roig), oraneta (STMV), oraneta, volandeta (PALL)
- Abuot (VNVA)
- Mixó (VNVA), moixó (Hostal Roig, STMV, PALL)
- Sangartilla (VNVA, STMV), sarnalla, sangatalla, singatalla (PALL)
- Cuquetes de llum (VNVA), cuquetes de St. Joan (STMV)
- Cabra motxa vs cabra banuda (STMV)
- Paitó (pollastre camacurt i més rodó) (STMV)
- Crestes tieses o murullades (cresta d’aviram domèstica gruixuda i amb puntets) (STMV)
- Aiguapoll (VNVA, STMV). Ha acabat en aiguapoll això (VNVA, STMV)
- Majoral o organitzador de la festa major per ex (VNVA), maioral (STMV)
- Regatxo (ajudant del majoral en termes de pastura, mossó (VNVA, STMV) Regatxo (equivalent a dir “i pico” quan parlem del que sobrepassa a una mesura concreta, per ex. 1 peu i regatxo d’olives) (STMV)
- Majoral (STMV), pastor (VNVA)
- ANATOMIA
- Gargalleró (VNVA,) gargamella (STMV, PALL)
- Barballera (STMV), barballola (PALL)
- Tendrella: cartilags de la tràquia (VNVA). Arreglar la tendrella
- Freixura: entranyes, especialment els pulmons (VNVA, STMV), perdiu (STMV)
- GUARNIMENTS
- “Surriaca” o xurriaca. Donar una xurriacada (VNVA, STMV), cop de burricàs (PALL)
- Trincola (VNVA), esquella (PALL)

Podriem continuar amb: no tenir ni xo ni arri, no tenir aturador, quin aubat!, abraonar, estar escauqigtxat... expressions d’aquestes contrades.

TOPOGRAFIA

Arrullador (VNVA, STMV), arrullader (PALL)

Pujador (VNVA), puïador (STMV)

Rill (VNVA, STMV), grill (PALL)

Llenasca (VNVA, STMV, PALL)

Xumar o xumader (VNVA), xurmar (PALL)

Trencall (VNVA, STMV)

TEMPS METEOROLÒGIC

S’ha aclarit (VNVA, STMV), esclarit (PALL)

Fer una gotellada (VNVA, STMV)

Fer 4 gotes de pesta (VNVA), tot això és pesta, està plovinquant (STMV)

TEMPS CRONOLÒGIC

Maig (VNVA), mai (STMV)

VEGETACIÓ

Cireretes de pastor (*Ruscus aculeatus*) (VNVA), cireretes de pastor (*Crataegus monogyna*) o arç blanc (PALL)

Pollanca (VNVA), xop (STMV), clop o pollancre (PALL). Pollanca a STMV referit al tronc que se n’emporta tota la força d’un arbre qualsevol. “Vaja pollanca que té aquest arbre”.

Gavernera (VNVA, STMV), gavaverna (PALL)

Púdiol (*Pistacia lentiscus*): menjar de conills (VNVA), pudo (PALL), púdol (PALL, STMV) (*Rhamnus alpina*)

Timó (VNVA, STMV), timonet (PALL)

Trapadella (VNVA), trepadella (PALL), esparceta (STMV)

Pixallits(VNVA), llantaïm (STMV)

Llicsó, llitsó (VNVA), lletsó (PALL)

Bruneta, fredolic (VNVA), fredolic (PALL)

Mocosa vermella (VNVA), carlet (STMV)

Mocosa rossa (VNVA)

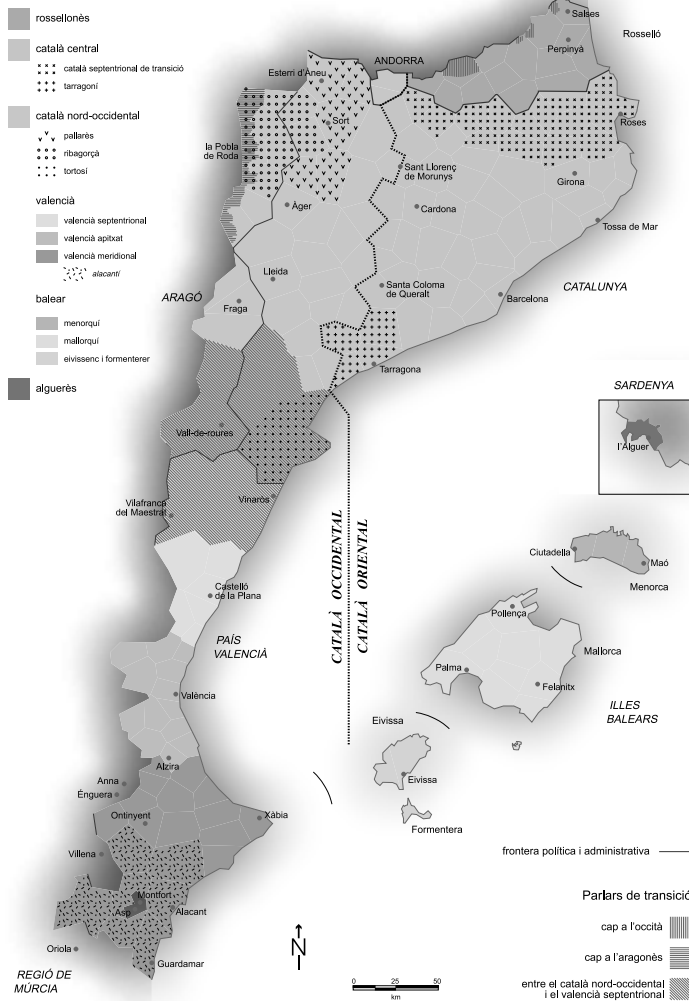
Ruella, peperep (VNVA, STMV), pupurup (Isona), ruella (PALL)

Xicòria(VNVA), xicoia (STMV)

“Capullo”(VNVA), mongill (STMV)

Borressó (STMV)

III. CLASSIFICACIÓ DIALECTAL

Esquella gran o trincola (STMV)
 Esquella petita o picarol (STMV)
ARQUITECTURA
 Cavall (VNVA), somer (PALL)
 Perxe (VNVA), tarrat (STMV) perxada (PALL)
 Perxet, a l'era (STMV)
AiNES i OCUPACIONS DOMESTIQUES
 Aïna (VNVA, STMV, PALL)
 Atiar el foc. (VNVA, STMV, PALL)
 Escombrar (VNVA), escampar (STMV a vegades, PALL)
 Escombria (VNVA), granera (STMV)
 Aumolls (VNVA), esmolls (STMV, PALL)
 Canella (VNVA), xeta aixeta (STMV, PALL). Obrir la canella (VNVA) aviar l'aixeta (STMV)
 Au(l)forges(VNVA), alforges (STMV), amforges(PALL)
 Cassigall (VNVA, STMV, PALL)
 Mundo (VNVA, PALL), bagul (STMV)
MENJAR
 Panadó (VNVA, STMV)
 Teleró: Embotit que es fa de tela del porc, s'omple de carn de les botifar-

res, es cus amb agulla i fil i es bull a la caldera (Vilanova de Meià, ap. Aguiló Dicc.) (VNVA)
 Gosset negre o blanc (STMV)
 Xoriço (VNVA), xoris, xolisso (STMV, PALL)

Tot i que aquest és un recull purament amateur i molt allunyat de qualsevol vocació de lingüista, la paraula isoglossa ressonava en el record dels estudis durant l'adolescència i vaig voler-ne refrescar el seu significat. Així doncs, el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana defineix el mot en els següents termes:

“Línia imaginària que assenyala el límit entre la presència i l'absència d'un tret lingüístic determinat i que separa dues àrees dialectals”.

Profunditzant una mica més en els intríngruls lingüístics, professionals d'aquest camp com són en Joan Veny i Lidia Pons expliquen

que: “alguns dialectòlegs, enlloc de parlar de dialectes, per a ells de difícil fixació, parlen de límits de trets dialectals, perquè sovint no se superposen sinó que a cada tret correspon una isoglossa de límits no coincidents i fins i tot allunyats.”

De resultes de les enquestes (fotografia del mapa I. Punts d'enquesta) efectuades per Veny i Pons en els punts més propers a la zona geogràfica de la qual estem parlant que són Ager, Cubells i Isona, go- saria dir:

Hi ha diferències notables pel que fa a la pronúncia d'algunes paraules entre el parlar de la gent de la Vall de Meià i rodalies i la de Barcedana i rodalies. Exemple n'és la pronúncia de la *s* de *budells*, que passa de semipalatal a palatal fricativa de l'àrea d'enquesta més propera a Vilanova i la que és més propera a Sant Miquel de la Vall.

A més a més, cal destacar sobretot les diferències de vocabulari.

Així i a tall d'exemple a la zona de Cubells, i si extrapolem per extensió cap VNVA es diria: *jonoll, rinyons, nineta, canines, mossegada, gargansó, gallet, tremolins, esquerrer, diftèria, diarrera, cagarrines*. A la zona de STMV es donaria una resposta no definida per *jonoll*, dirien *ronyons* o *runyons, nina, ullals a més de canines, mossada, nou a part de gargansó, l'úvula* tindria altres respostes, *esgarrifances, esquerrà, garrotillo, diarrea, i còlic...*

Els trets diferencials de la parla i definicions del glossari i locucions de VNVA queden exhaustivament recollits en el llibre de Ramon Bernaus i Ferran Sánchez de Vilanova i no m'estendré més.

A STMV parlen amb *e*, i a VNVA parlen amb *o* en els imperatius, per exemple: *no vaigos, no pujos* (VNVA) per *no vaigues, no puies* (STMV).

Canvis en altres temps verbals per exemple: *té això* (VNVA), *ti això* (STMV)

La *j* es transforma en *i* a STMV o bé s'elimina de la paraula: *roig* (VNVA), *roi* (STMV), *pujar* (VNVA), *pujar* (STMV), *monejar* (VNVA) *monear* (STMV).

Diferència en nomenar al pare i a la mare:

Mare (VNVA), *mamà* (STMV), *pare* (VNVA), *papa* (STMV).

A VNVA es fan servir més els diminutius que a STMV.

Aci d'ellà (STMV), *aquí d'ellà* (VNVA).

Una conclusió *ad latere* entre la parla d'Àger i rodalies, i VNVA és que són paleses les diferències en la pronúncia i vocabulari entre la zona enquestada amb centre a Àger i la més propera a Vilanova de Meià que és la zona de Cubells.

Els autors anteriors mencionen que “el pallarès és un dels tres subdialectes del català nord-occidental conjuntament amb el ribagorçà i el tortosí. El pallarès amenaçat per la sagnia del despoblament, destaca pel seu arcaïcisme afavorit per un evident aïllament geogràfic. Notem entre d'altres trets la variant sonoritzada dels demostratius *aguet* ‘aquest’, i *aguell* ‘aquell’, la j de *pujar* ‘pujar’, *maior* ‘major’, l'article plural masculí (*les hòmens*), imperfectes en *-iva*, *-eva* (*bativa*, *bateva*), la negació amb *cap* (*no vindrà cap*), lexemes com ‘prompte’, *aulesa* ‘dolentia’, *clop* ‘pollancre’, *retjo* ‘fort, rígid’.”

M'aventuraria a dir que l'entitat orogràfica que constitueix el Montsec de Rúbies, i per extensió tota la serralada, podria actuar des d'un

punt de vista lingüístic, com a potenciador d'una isoglossa o potser com a un feix d'isoglosses. Veure mapa 3, Classificació dialectal. La serra s'erigiria com a element limitant fronterer en la vida de la parla de les dos comarques (Noguera i Pallars Jussà).

De totes maneres, la natura d'aquesta realitat s'encarrega de recordar-nos cada dos per tres, que tot està interconnectat. La connexió hi és, independentment del nivell d'observació que es tingui. Alguns cops però, i per algunes persones encara, la interpretació que en fa el cervell de la realitat a través dels nostres sentits aparentment ens pot fer creure el contrari....

I direu, ¿llavors com ho fa el Montsec per a ser una frontera lingüística i a la vegada facilitar la vida en la comunicació parlada? Respostes mil. Em vindrien a la testa exemples com: gent que es mou i s'ha mogut per factors diversos del Pallars a la Noguera o viceversa, i el PAS NOU (congost i revista que tens entre mans) que han contribuït i, tant de bo ho continuïn fent, a la vida del català de les terres de Ponent.

Agraïments: Vilanova de Meià, Josep Boixadó, Francesc Cardona Fonoll, Josep Martí, Maria Antònia Martí, Albina Salut, Vicent

Sarri (pare, traspasat), Sofia Sarri i Pepita Trepas; **Sant Miquel de la Vall**, Sofia Barbarroja (mare, traspasada), António Barbarroja, Mª Àngels Barbarroja, Cèsar A. Saura, Pilar Solanes i Josep Mª Solanes; **Barcelona**, Aina Rusca; **Aramunt**, Fina Castells i Aurora Castells.

Bibliografia:

Ramon Bernaus i Santacreu, Ferran Sánchez i Agustí. *El municipi de Vilanova de Meià. Viles i Ciutats n° 28*. Ed. Institut d'Estudis Ilerdencs. Fundació Pública de la Diputació de Lleida i Ajuntament de Vilanova de Meià. 1999.

Joan Veny, Lídia Pons i Griera. *Atles lingüístic del domini del català*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2013. <http://aldc.espais.iec.cat/files/2013/07/1.-Punts-denquesta.pdf>

Rosa Ramoneda Carrera et al. Aïna. Vocabulari temàtic del dialecte pallarès. Petits Quaderns del Consell Cultural de les Valls d'Àneu. 1a Ed. Juny 2015.

<http://dcvb.iec.cat>

<http://www.enciclopedia.cat>

Text: **Iolanda Sarri Barbarroja**
Fotografies: **Ramon Ravella Mateu**

PETJADA DE CARBONI I CONSUM RESPONSABLE

En el meu anterior escrit a *Lo Pas Nou* vaig esmentar a l'Assumpció Batalla, mestra d'Abella de Conca. Com vivia fa cinquanta anys d'una manera pràcticament autosuficient, amb els proveïments de la seva masia, dels seus voltants i poca cosa més: bons, sans i econòmics. Vos preguntàreu que tenia a veure amb el canvi climàtic. Avui m'agradaria explicar-ho. Amb la revolució industrial, al segle XIX s'inicià una transformació dels sistemes productius i comercials, la especialització del oficis, la divisió dels processos de producció, distribució i consum. A mitjans del segle XX (1950), de quan l'Assumpció ens parlava, es passa d'una economia local i de

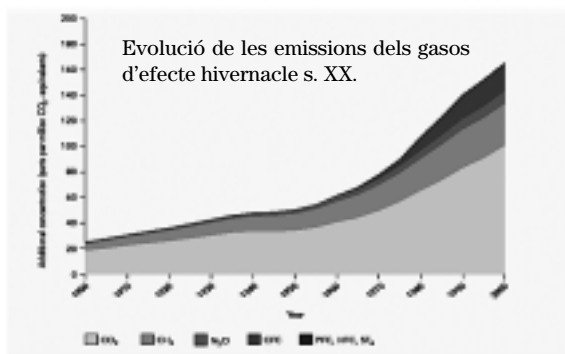
subsistència bàsica a una economia d'escala, de producció i distribució en sèrie, en massa. S'inicia una etapa de desenvolupament regional i continental que crea i posa a l'abast “la societat del benestar” a moltes capes de la població, fins aleshores exclusiu de les classes privilegiades. Apareixen les classes mitjanes i amb elles l'expansió de l'economia productiva i la de serveis. Hem passat de la subsistència a l'opulència, de l'austeritat a la societat de consum.

Tu compres un poquet,
jo compre un poquet,
aquell una miqueta de res;
d'això en diran després:

societat de consum.
Tu treballes bastant,
jo treballo quan puc,
aquell treballa tot l'any,
i sempre es diu el mateix:
societat de consum.
Tu viatges molt poc,
jo viatge bastant,
aquell del poble no surt;
ha, ha, ha, ha:
societat de consum.
Les botigues ben plenes,
les butxaques ben buides,
les teues, les meues, les seues...
Però és hora de saber
qui és qui les té plenes.

Societat de Consum
Raimon

Petjada individual: Energia a la llar, 27%. Transport i desplaçaments, 19%. Alimentació i vestimenta, 9%. Lleure i Oci, 14%. Construcció de la llar, equipament i automòbil, 16%. Serveis externs 5%.

La petjada de carboni és la mesura de l'impacte que les nostres activitats tenen en el medi ambient, particularment en el canvi climàtic. Quantifica les emissions de gasos, principalment CO₂ equivalent, que són alliberades a l'atmosfera a causa de les nostres activitats quotidianes o a l'ús d'un producte o servei. Inclou tot el seu cicle de vida (des de l'aprovisionament de les matèries primeres fins a la seva gestió com a residu) i permet a qualsevol persona conèixer i decidir què comprar o modificar dels seus hàbits i el seu estil de vida, partint de la quantitat d'emissions de CO₂ generades. *Viquipèdia cat.*

El consum responsable és un nou estil de vida que pretén millorar les condicions de vida dels éssers humans, dels animals i del medi ambient mitjançant un consum ètic. El projecte és impulsat per organitzacions ecologistes, socials i polítiques que consideren que els éssers humans farien bé a canviar els seus hàbits de consum ajustant-los a les seves necessitats reals i optant en el mercat per opcions que afavoreixin la conservació del medi ambient i la igualtat social. *Viquipèdia cat.*

Rellegint el capítol "Masies sostenibles" del llibre de l'Assumpció, podem veure els enormes canvis que s'han produït en els nostres hàbits de vida i de consum. L'acomodament en general, les necessitats de mobilitat, de lleure i oci, del gau-

di d'un bon habitatge i vehicle, signes externs del nostre "progrés" econòmic i social. La profunda crisi econòmica, ambiental i social del nostre model econòmic, la podem resistir millor si replanegem alguns d'aquests hàbits de consum, que ens porti

a una vida més senzilla, sana i justa. Prendre consciència de la nostra petjada ecològica, assumir-ne la nostra part de responsabilitat i efectuar els canvis que tinguem millor al nostre abast podria ésser la nostra contribució en la lluita contra el canvi climàtic.

A la nostra llar (27%): podem estalviar molta energia ajustant els termòstats i compensar-ho amb el vestir d'estar per casa (més aïllats o utilitzant fibres naturals segons l'estació). Tenint cura dels tancaments exteriors, aprofitant bé la insolació, els aïllants i les persianes. Cada kilowatt/kilocaloria consumits al llarg del any produeix més de 300 gr. de emissions. Canviant les bombetes de filaments per leds o de baix consum. Podeu fer-ne el càlcul mitjançant les calculadores de petjada que trobarem a internet. <http://canviclimatic.gencat.cat/ca/>

Transport i desplaçaments (19%): sabeu que un vehicle de gamma mitjana pot emetre fins a 150 gr. de gasos d'efecte hivernacle per kilòmetre? Anar i tornar de Barcelona (300km) suposa una emissió de 45kg i si feu uns 20.000 km/any tres tones! Reduir la velocitat punta i utilitzar marxes llargues pot suposar un estalvi del 40% en combustible i per tant en emissions. Racionalitzar els desplaçaments també es una bona pràctica.

Alimentació i vestimenta (9%): serà més responsable ambiental i socialment, consumir un formatge de Tòrrec, Clua o del Pirineu que un manxec, francès o holandès. Veure un vi d'Artesa o Baldomà que un Ri-oja. Menjar una poma de Lleida que una xilena. Els productes de proximitat en temporada i ecològics són la millor opció alimentària responsable. Pel que fa al vestir, tenir en

compte l'origen i les condicions laborals de qui el confecciona a l'hora d'escollir una roba de marca és un acte de compra responsable.

Lleure i oci (14%): fer turisme local o regional es més responsable que anar a destinacions llunyanes. Un vol BCN-Madrid suposa una emissió de 175 Kg per passatger. Un vol trans-oceànic més d'una tona. Els vols *low-cost* han empitjorat la situació degut a que incentiven i faciliten els llargs desplaçament provocant una contaminació (externa- lilitat) lliure de taxes ambientals.

Construcció de la llar, equipament i automòbil (16%): és una bona pràctica el tenir en compte els certificats i etiquetes a la hora d'adquirir-los o aplicar criteris de bio-construcció a l'hora d'abastir-los. També dels aparells electrodomèstics. Els vehicles híbrids ofereixen uns estalvis del 40% en consum de carburant i emissions.

Serveis externs (15%): a l'hora de concertar un servei, sigui financer, d'assegurança, de manteniment, etc. tenim l'opció de comprovar si la empresa practica la Responsabilitat Social i Ambiental Corporativa (RSAC) i en publica les auditories.

Exercint la nostra capacitat per prendre consciència, decidir i actuar responsablement com a ciutadans consumidors (empoderant-nos individual i col·lectivament) ens pot ajudar a enfortir la nostra resiliència (capacitat de resistir i recuperar-nos) front els embats de la crisi econòmica, ambiental i social del sistema. Podrem millorar el nostre benestar adoptant un estil de vida més senzill, saludable i socialment més solidari.

Lluís Pijuan

Bueno, limpio y justo. Carlo Petrini. Slow Food. Ediciones Polifemo. Madrid 2007.

Antics Oficis i costums que es perden al Pallars i al Pirineu. Assumpció Batalla. Edicions Garçineu. Tremp 2007

Simplicidad Radical. Jim Merkel. Fundació Terra. Barcelona 2005

Al vostre abast en règim de prestat: lluisdeboada@gmail.com

GUACAMOLE AMB CEVICHE DE PEIX DE ROCA

Mèxic i Perú, estan separats per 4.800 kilòmetres, i tot i això, la seva cuina, ambdós, les més importants del continent americà, tenen moltes similituds, i les dues es disputen la propietat o creació del Ceviche, una preparació a base de peix cru marinat amb suc de llima, ceba, picant i cilantre.

Ara s'ha posat molt de moda a la nostra gastronomia cosa que aplau-deixo, donat que és un plat refrescant i lleuger, fàcil de fer i al mig de la taula per compartir és meravellós.

Estem parlant de cuines mil·lenàries, la mexicana és patrimoni de la humanitat, en concret la Poblana.

Cuiners com Gastón Acurio o Virgilio, han posat la cuina d'aquests països a les esferes més altes de la gastronomia mundial, aportant noves tècniques i productes, només al Perú, estem parlant de més de 3.000 varietats de patata.

El guacamole, un plat mexicà també refrescant, serveix per un àpat amb amics, com un complement divertit, que farà les delícies dels llépols, és un puré d'alvocat amanit amb llima, ceba, xile i cilantre, cremós, que es pot servir amb pa torrat o amb verdures crues per "dipejar" (paraula que denomina un element per sucra).

Així doncs, us dono una recepta que integra les dues receptes en una, i sobretot no us arronseu i poseu-vos mans a la cuina per tastar i experimentar.

Som un país, que ha conformat

la seva cuina a base de fusions amb d'altres, des dels grecs, els fenicis i sobretot, el descobriment d'Amèrica, que ens han aportat productes tan normals ara a la nostra cuina com el tomàquet, la patata, els pebrots, les carbasses i la xocolata.

Imagineu per un moment, que hagués estat de la nostra cuina sense el tomàquet o les patates, els sofregits, els suquets, i milers de receptes serien inimaginables, així que no deixeu escapar l'oportunitat d'investigar i crear noves receptes.

I sobretot, compartiu aquests moments de cuina amb els vostres fills, amics o familiars, així, la comunicació i el treball col·laborat us faran estrènyer els vincles i gaudir d'una jornada especial.

Guacamole amb ceviche de peix de roca: (4 persones)

2 alvocats madurs
1 manat de cilantre
1 llima
sal de Gerri de la Sal
1 ceba tendra o ceba de coll de Nargó
2 tomàquets madurs o conserva
oli d'oliva verge extra
1 bitxo de la república
500 grams de carn d'orada o peix similar despintades i congelat durant 24 hores

1 ceba de coll de Nargó
cilantre
sal de Gerri
1 llima
blat de moro escairat i cuit a casa

Elaboració:

En un bol, posarem la polpa de l'alvocat, la llima exprimida, un toc de sal i ho aixafem amb dues forquilles.

Seguidament, afegim la ceba tallada molt petita, el tomàquet a daus i fulles de cilantre, les tiges les tallem molt minses i les barregem, amb un toc d'oli verge i una miqueta de bitxo.

Per fer el ceviche, tallem la rata de mar a daus, i li barregem el suc de llima, la ceba a juliana molt fina, sal, cilantre i el blat de moro.

A un plat fons, posem el guacamole i fem una mica d'espai al centre, posem el ceviche a sobre i a menjar!

Sergi de Meià

SERGI DE MEIÀ

Vilanova de Meià - Barcelona

**CUINA DESACOMPLEXADAMENT CATALANA
i 100% DE PROXIMITAT**

esmorzar: 9,30 a 11,30h · dinar: 13,30 a 15,30h · sopar: 20 a 22,30h
de dimarts a dissabte

RESERVES ONLINE

Aribau, 106 - 08036 Barcelona - Tel. 93 125 57 10 - restaurantsergidemeia.cat

LES PISCINES DE VILANOVA

El Parc Recreatiu de Vilanova de Meià és el nom oficial de l'associació que gestiona les Piscines Municipals i les instal·lacions annexes. Hom recorda quan érem infants i encara no s'havia generalitzat la construcció de piscines públiques als pobles, que la gent deien orgullosos que a les nostres comarques només hi havia les Basses d'Alpicat, a Lleida, i les Piscines de Vilanova. Tot i que avui aquesta afirmació pot semblar una exageració, cal pensar que l'any 1962 s'acostava força a la realitat.

La documentació més antiga i segurament l'escrit que es pot considerar "*l'Acta Fundacional de les Piscines*", data del dia 3 d'octubre del 1961. És una acta de la reunió ordinària de l'Ajuntament de Vilanova que presidia el batlle Delfí Solé; en la que s'acorda la compra d'una finca de 29 àrees d'exten-

Les Piscines de Vilanova l'estiu de 1962 (el primer any que van funcionar), amb una mena de bastida agafada a l'oliver que servia de trampolí.

sió, plantada d'oliveres, situada a la partida de Lledea i propietat de Josep Farré, pel preu de 8.000 pessetes. Dins la finca s'hi han de construir les Piscines. S'acorda així mateix que aquesta finca s'ins-

criurà al patrimoni de l'inventari de béns de l'Ajuntament, ja que els diners per la compra s'han aconseguit mitjançant les aportacions voluntàries dels veïns del poble i dels estiuejants, que, de forma desinte-

LIQUIDACIÓ
TOTAL
PER RENOVACIÓ D'ESTOCS

CaracaLa

Ctra. d'Agramunt, 9 bxs.
25730 Artesa de Segre
T. 973 402 047

caracal.lamoda@gmail.com
facebook caracal-la Artesa

FINS A UN
70%

FLORISTERIA
JOANA

- Composicions amb flors naturals, seca i artificial.
- Rams de núvia.
- Decoració d'esglésies, cotxes, restaurants i treballs funeraris.
- Plantes d'interior i exterior.
- Adobs i substrats.
- Objectes de regal i mobles auxiliars.

Ctra. de Ponts 23 T. 973 400 594
Artesa de Segre 25730

Piscines de Vilanova, 1962.

Carnet de soci.

ressada, han contribuït per la seva futura construcció. El segon acord és de subministrar aigua potable pels serveis de la Piscina a la Junta que ja estava constituïda, amb la condició que aquesta aigua fos la sobrant del dipòsit del poble i que si alguna vegada escassejava, podria tancar-se el subministrament, ja que tenia preferència la vila. Per renovar i omplir d'aigua la piscina es feia servir la del Reg de la Vila i solament ho podien fer per les nits, de les 12 hores fins a les 7 del matí. Com sigui que la piscina en un principi no tenia depuradora, setmanalment s'havia de buidar l'aigua i tornar-la a omplir amb la que baixava per la secla, operació que es feia el dijous per la nit. Ni que fos al mig de l'estiu, l'endemà era d'atrebits banyar-se ja que l'aigua renovada, al ser de font, era molt freda.

Des del mes de febrer fins al juny del 1962 es van construir les Piscines, i aquell mateix estiu es van posar en servei. La construcció i posada en funcionament d'aquest complex lúdic, és un dels fets que més ha mobilitzat i agermanat els vilanovins de naixement i els d'adopció amb un objectiu comú, ja que la major part de les cases del poble van ser socis fundadors i van contribuir amb jornals, a jova voluntària, o bé amb diners per a realitzar l'obra. Mereix també una menció Josep Mañé i Baleta i els seus familiars, que van saber engrescar la gent i les autoritats en la construcció de les Piscines i que, per mitjà de la seva empresa van contribuir decisivament en la realització del projecte.

La despesa total durant l'any 1962, en la compra del terreny i en la construcció de la piscina, fou de 157.717,65 pessetes.

Cal tenir en compte, però, que d'aquesta despesa una part força notable es va cobrir amb **aportacions voluntàries de diners i jornals**:

Jornals de peó 190,5 valorats en 19.050,5 pts.

Jornals de tractor 9 valorats en 6.800 pts.

Jornals de paleta 6,5 valorats en 925 pts.

Donatius en metàl·lic 62.500 pts.

Materials cedits per MACASA (Mañé-Castells S.A.)
14.711 pts.

Els jornals especificats de tractor, la majoria fan referència als que hi va realitzar el primer tractor que hi va haver a Vilanova, un *FORT MAJOR*, conduït per Jordi Labarta de Gàrzola.

Del llistat dels rebuts de 100 pessetes que es van cobrar als primers socis l'any 1962, es dedueix que eren 72 el nombre total dels associats. La primera Junta Directiva de l'Associació Parc Municipal era formada:

President: Josep Mañé i Baleta

Secretari: Gerard Terré i Rossell

Tresorer: Salvador Bernaus i Ibern

Vocals: Xavier Trepà i Costa i Josep M. Fargas i Valladolí.

Els primers *Estatuts de l'Associació Parc Municipal de Vilanova de Meià*, porten data del 31 d'agost de 1965.

Del disseny i urbanització de les Piscines i el seu entorn en va tenir cura Francisco Campoy, el qual ha deixat l'empremta del seu bon gust en tots els racons del recinte. Aquest magnífic complex, juntament amb l'atractiu del paisatge, les fonts i en aquell moment l'Hostal Pissè a ple ritme, van constituir un gran atractiu per a moltes persones que volien passar una temporada de repòs i esbarjo a la Coma de Meià.

Ramon Bernaus i Santacreu

Entreteniments

QUI ÉS?

Reconeixeu aquesta nena de la fotografia. Aquí teniu tres pistes que us poden ajudar:

La seva família ha viscut sempre dels fruits de la terra i dels animals.

Va passar una temporada fora però després ha tornat.

Us puc ajudar en els vostres dubtes. On sóc?

Envieu la resposta al mail de la revista: lopassenou@hotmail.com

En el pròxim número es publicarà la solució i el nom de les persones que han participat en la recerca.

Solució del número anterior

L'equip de futbol de l'any 1970-71 era:

D'esquerra a dreta i de darrere a davant: Joan Jaime (cal Mans), Ramon Bernaus (ca l'Isaac), Josep Porta (cal Farrandó), Josep Miquel (ca l'Esteve), Ramon Pallarès (cal Morà), Ramon Artero (cal Farré Nou), Pepito Català (cal Dentista). Engenollats: Josep Mª Marcó, Pepe Huguet, Àngel Anglada (estiuellant) i Josep Bové (amics del Farrandó), Josep Ariaca "Marinyo" (cal Cosses), Francesc Cardona (ca l'Hostaler).

Endevinalles

Per Jordi Esteban

Un que hi és però no juga.
Dos que s'hi estan palplantats.
Vint que suen de tant córrer.
Mil que ho miren des de dalt.

(El partit de futbol)

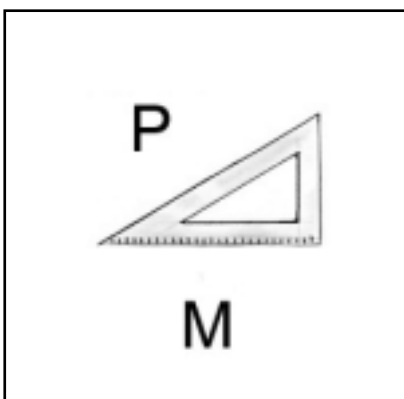
Valents i ben equipats
amb cordes i mosquetons,
s'enfilen com uns isards
fins al capdamunt de tot.

(Els escaladors)

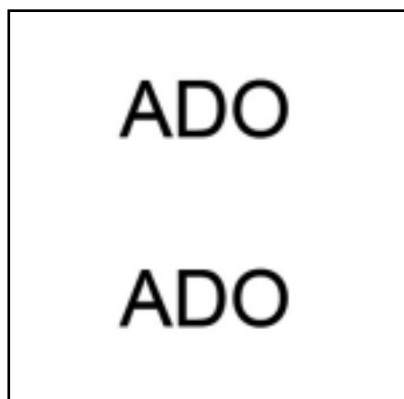
És mestre de cerimònies
de moltes competicions
i ha d'estar sempre a l'aguait
per si cal posar sancions.

(L'àrbitre)

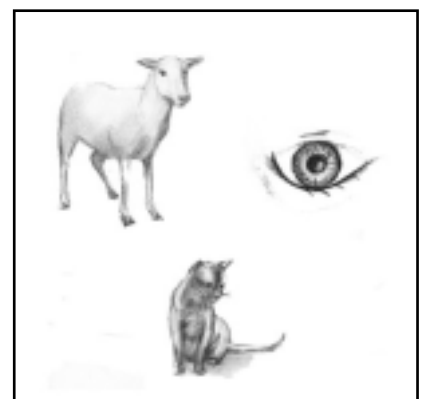
Jeroglífics

Quins esports practiqueu, al riu?

Quin és el resultat del partit?

Eh! No et quedis aquí plantat!

Solucions: P – escaire – M = Pesca i rem / Dos 'ados' = Dos a dos / Be-llu-gat = Belluga't

PASSAT I PRESENT DE LA COMA DE MEIÀ

Vilanova antigament sempre havia estat un poble molt comercial i avui amb aquest petit article intentarem fer un repàs dels últims 50 anys.

Vilanova està situada al sud del Montsec de Meià, on compta amb una gran comarca. Tots els pobles i masies de la Coma de Meià, també la Vall d'Ariet, Figuerola de Meià, Fontllonga, entre d'altres, venien aquí a bastir-se d'aliments. També baixaven de l'altra banda del Montsec, com els pobles de La Vall de Barcedana, Matasolana, Perolet i totes les masies. Passaven pel camí del Pas Nou amb les someres i els rucs, portaven les aubardes i panistres per portar tot el que necessitaven per menjar i d'altres coses. Per la fira de Sant Martí, avui Fira de la Perdiu, es proveïen d'alguns aliments de llarga durada per poder passar l'hivern.

Cal Kubala.

Les botigues que hi havia eren petites, comparades amb els supermercats d'avui, però tot i això, hi podies trobar de quasi bé de tot. Així es podia comprar esparde-

nyes, sopa, carn de porc, segells de correu, aspirines, llibretes, licors i un llarg etcètera. Una d'elles i de comestibles, estava situada al carrer la Font, als baixos de cal Cas-

CASA CIRERA · RESTAURANT · ALLOTJAMENT
BAR ESCALADORS

CASA CIRERA
C/ Calderers, 11
Vilanova de Meià
25735 (Lleida)
Telf. 973415081

Web:
www.casacirera.com
Correu electrònic:
casacirera@hotmail.es

Queviures Sala.

Al fons, d'esquerra a dreta: Modesto Macià (Ca l'Amorós), Josep Boneta (Cal Carratx), Neus París (Cal Barrena), Josep López (Cal López), Josep Amigó (cal Kubala), al taulell Pilar Sarradell (Cal Tarjo). Davant: Aícia Serra (Cal Blandino) i Mingo Sarradell (Cal Tarjo), nen assegut.

tejón, allí hi havia la botiga i estanc del Josep Sarradell, Cal Tarjo. En tancar-la si va obrir una sucursal del Banc de Bilbao. A la Plaça Major hi havia la famosa botiga de Cal Venancio, també coneguda com Cal Fidel. Van tancar-la l'any 1965 i la van traspasar a la Montserrat Boliart i Gerard Terré de Cal Tardà, el qual va ser també el nom de la botiga. Cal Tardà tenia fama pels seus bons embotits, llonganisses, botifarra negra, pernills, entre d'altres productes. La Montserrat i el Gerard van dur aquest establiment fins que es van jubilar. Actualment hi ha la botiga de la Susanna Ciprés de Ca l'Esteve, Queviures Susanna.

Al sols del carrer del Migdia hi havia la botiga de la Madalena de

cal Caxep, que va continuar la seva filla Mª Carme i el seu marit el Pito de cal Caubet. Més endavant aquesta es va traspasar a la Pilar Sarradell coneguda com la botiga de la Pilar del Tarjo, després la van portar molts anys amb el seu marit Josep Amigó, conegut com el Kubala. Cal Kubala, que és com es coneixia la botiga, a part dels queviures també era coneguda pels seus bons embotits com la llonganissa secallona, pernills, etc.

També cal nomenar altre botigues com les carnisseries. Al carrer Ponent s'hi trobava la carnisseria de l'Antonio Fité, Cal Carnisser nou, que va tancar quan va marxar del poble. Després d'uns anys tancada la va obrir novament l'Eu-

Botiga de Cal Venancio, després Cal Tardà i actualment la botiga de la Susanna Ciprés de Ca l'Esteve.

gènia Torruella de cal Sirvant, que amb els anys va plegar, però novament la va obrir la Pilar Capdevila de Cal Viudeta, on la Susanna Ciprés també hi va treballar uns anys de carnissera. Avui ja està tancada.

També estant tancades la Carnisseria de Cal Julio, al carrer Migdia; la de cal Porta, la de la Ramona Rosell, coneguda com la Carnisseria de la Ramona del Verné, que estava situada a la Plaça Major, tocant de la barberia. A la plaça també s'hi trobava l'antiga Carnisseria Municipal que l'arrendava l'ajuntament, als baixos de cal Marcó.

De forns de pa o fleques, podíem trobar el del Peret del Forn, situat al carrer la Font, va treballar durant molts anys fins que va plegar. Després el va portar el Quimet Trepal conegut com el Quimet del Forn, el qual va fer pa i coques fins que es va jubilar. Al Forn del Clemente, al carrer Escolles, el Carlos Solé i va fer pa durant uns quants anys. Després el Paco Campoy també el va tenir una temporada, i finalment va ser el Joaquim Torruella qui hi va fer pa i coques, fins fa pocs anys que es va jubilar. El Forn del Quimet de cal Torret ha estat l'últim que ha funcionat a Vilanova. Avui, dissortadament no en queda cap. A part d'aquests forns esmentats, al raval de Ratera hi tenia un forn el Josep Argerich. A cal Masanés, al carrer de Ponent o de Ratera,

Josep Guàrdia (el Pito de cal Tatx) al taulell de la botiga.

hi havia hagut el forn particular d'aquesta casa. I al carrer del Forn, a cal Galan, avui cal Tapis, hi havia hagut l'antic forn municipal.

Avui a Vilanova ens queda la Botiga de la Susanna de Ca l'Esteve a la Plaça Major. No fa gaires anys, la Gemma Sala de cal Coixet va inaugurar un Supermercat Disbo Sala, al carrer Catalunya, el qual avui abasteix de quasi bé tot. Al mateix carrer, també hi ha la Botiga de Bon

sempre hi havia un detall com a record pel foraster que visitava el poble. Aquests podia endur-se com a record un banderí, una figura de ceràmica o de fusta amb la inscripció "Record de Vilanova de Meià". Aquesta era la Botiga de Cal Tatx, on la Modesta Batalla i el Pito Guàrdia, varen ajudar a donar molta fama al nostre poble. A cal Tatx també hi havia hagut l'estanc. Tampoc podem oblidar la gran

Àrea, regentada pel Josep Mª Marcó.

Antigament hi havia moltes més botigues que no eren de comestibles, d'aquestes m'agradaria recordar-ne una on hi havia tota classe de roba, camises, pantalons, jerseys, fils, agulles, botons, joguines per la canalla, i

col·lecció de prop d'un centenar de postals antigues festes en blanc i negre i que al darrere porten el nom d'Antonio Batalla dels anys 1910, al 1930 les colorejades i després amb color les dels anys 1950 i 1980 per Modesta Batalla, que avui tots els que les veiem i gaudim de com era el poble en general cent anys enrere, les fonts, els carrers, els paisatges, l'església, etc. Al jubilar-se la van traspassar a la Núria Torruella, avui però ja està tanca-da.

Més endavant, també m'agradaria fer un recopilatori d'aquestes històriques postals, com també dels antics molins d'oli, sabaters, fusters, sastres, boters, terrissaire, etc que hi havia hagut a Vilanova.

Agraïments a la Pilar Sarradell i Josep Amigó de Cal Tarjo, Montserrat Boliart i Gerard Terré de Cal Tardà i Ferran Sánchez de cal Tatx.

Francesc Cardona Fonoll

Serveis Agraris **Cal Riera** S.L.

Tel. 973 46 06 80
Mòbil 607 380 130
PONTS (Lleida)

**TRANSPORTS i
MOVIMENTS DE TERRA**

bonArea

"Cal Riera"
Servei de gasolinera, bàscula,
rentador de cotxes i camions

C/ Ponent xamfrà Xaloc POLÍGON INDUSTRIAL

Ara també ens podeu trobar a
E.S. BONAREA MANRESA
Pol. Ind. Els Dolors C/ Sallent, 50
607 71 38 32 08243 Manresa

Dr. Fleming, 15 - Tel./Fax 973 461 060 - Mòbil 607 38 01 30
25740 **PONTS** (Lleida)

ENTREVISTA A JOAN BOIX SALA

Avui entrevistarem un home estimat per tot el poble, gran botifarraire i molt ajudat per tot.

Aquest senyor és en Joan Boix Sala, que va néixer 11 de Juny de 1930 a Tòrrec. És fill de Nativitat Sala Riudaubàs “Remeis de l’àvia” i de Josep Boix Vilaró. En Joan pertany a una gran família formada pels pares i cinc germans: Josep, Estanislao, Assumpció, Salvador (germà bessó del Joan) i Indaleci.

Bé anem a l’entrevista on hem rigut molt recordant .

P: Que recordes de la teva infància?

R: Jugava amb els nens del poble, els jocs més populars eren amagar i la serp.

P: Quant vas començar a l’escola, quants nens hi havia més o menys?

R: Devia tenir 6 anys quan vaig començar a anar a l’escola. Vaig anar a l’escola de Lluçars, Folquer i Montargull i sempre hi havíem d’anar a peu. En aquell temps Tòrrec era el poble de la canalla. Teníem a Mossèn Anton de mestre.

P: En acabar l’escola, que vas fer?

R: Guardar bous a Lluçars, bibrar les herbes del sembrat i arrencar patates, ens donaven 11 pessetes per tot el dia.

P: Vas fer la mili?

R: Si, i vaig estar en molts llocs, al campament de Sant Climent, també a Camprodon, Figueres, la Molina i vaig jurar bandera a Garriguella després de 15 mesos.

P: Com eren els joves a Tòrrec fa 60 anys?

R: Més pobres que ara, però acabàvem de treballar i ja teníem ganes de gresca. El diumenge, amb una pianola, sempre hi havia ball al local del poble.

P: A quina edat et vas casar?

R: Tenia 28 anys quan em vaig

casar amb la Júlia Sala March, l’any 1958. Tenim dos fills en Joan i el Jordi. En Joan està casat amb la Sara i tenen una filla, la Sismin, en Jordi té dues filles, l’Anna i la Txell.

P: Quines són les festes que més recordes?

R: La festa major i Sant Isidre.

P: Després on vas treballar?

R: Jornals de tot tipus, vaig cuidar vaques a Lluçars, anava a fer carbó i després anava a treballar a Cabanabona amb bici a fer de paleta. Als 13 anys estava de mosso a Comiols i a la nit, per fer-los por, els feia màgia.

A Barcelona vaig fer de manobra, vaig treballar de “llistero” al mercat

del peix, vaig estar en una porteria amb la Júlia i finalment de tallador de corseteria.

P: Has treballat mai de pagés?

R: Si, a cal Batlle, a la Ribera i a la Casa Gran, també a Matasolana, on arreglava el cementiri.

P: Tu has estat sempre molt actiu que vas pensar quan et vas jubilar?

R: I ara que passarà?

P: Què és el que més t’agrada de Tòrrec?

R: Tot, la gent, les festes, el companyerisme i saber que a totes les portes pots trucar en cas de necessitat.

A la plaça.

Amb la família.

P: Com veus el món de la pagesia ara?

R: Abans era molt pesat, tot s'ha via de fer a mà, però els pagesos feien la feina cantant, per tot arreu es sentia cantar. Ara només se sent el soroll de la maquinària.

P: Si fossis president del govern que seria el primer que faries?

R: Treure la fam i la corrupció, i fer que tothom treballés.

P: En que passes les hores?

R: La meva passió es l'hort, faig molta verdura, després també m'agrada cuidar el jardí, recullo les meves olives, sortir amb la família i sobretot jugar a la botifarra.

P: Tu sempre estàs content, com ho aconsegueixes això?

R: Doncs agafant les coses tal com venen i fer el que faci falta en cada moment, no pensar mai en el

dolent, si ha de venir ja vindrà.

P: Ja per finalitzar, et vull preguntar, si haguessis de demanar un desitg per a tu i la teva família, quin seria?

R: Molta salut per a tots, que d'això no en sobra mai.

Bé, vull donar les gràcies al Joan i la Júlia perquè m'han rebut molt bé. Espero que tots els desitjos que té el Joan es puguin fer realitat tal com ell vol.

Aprofitant que avui estem amb el Joan, vull tenir un moment de record per als de la seva família que ja no són entre nosaltres:

“La Nativitat i el seu marit, El Josep de Montador, l'Estanislao, sempre acompanyat del seu ramat, l'Assumpció, amb aquell parlar dolç, i tan treballadora, el Salvador, trempat i molt canaller amb una gran família que estimava molt, i l'Indaleci, amb el seu acordió que de tant en tant deia sonar”.

Joan i Júlia de joves.

Moltes gràcies Joan i Júlia, espero que tots els vostres desitjos es facin realitat.

Teresa Bonillo Gòmez

QUEVIURES SUSANA

Elaboració pròpia
Venda directa al consumidor

Plaça Major, 8 - Tel. 665 682 221 - Vilanova de Meià

RESUM ACORDS DELS ÚLTIMS TRES MESOS

Mes de Juliol

Aprovar la relació de factures del mes de juliol.

Aprovar llicències d'obres:

- Col·locació d'una barana metàl·lica a la paret de la finca adjacent de la vivenda ubicada a C/Escoles, 2 de Vilanova de Meià.
- Obres menors de la vivenda ubicada a Trav. Santes Creus, 2 de Vilanova de Meià.
- Construcció de tanca perimetral amb maó de ciment, d'alçada 1,60 metres, a la finca ubicada al C/de la Perdiu, 29 de Vilanova de Meià.
- Adaptació a benestar animal de l'explotació porcina de reproducció i engreix, amb canvi no substancial, situada al polígon 5 parcel·la 268 del TM de Vilanova de Meià.

Mes d'Agost

Aprovar la relació de factures del mes d'agost.

Aprovar llicències d'obres:

- Obres menors a la seva vivenda ubicada al C/Major, 9 de Gàrzola.
- Construcció de mur de contenció de terres a la finca ubicada al C/Coll del Castell del municipi de Vilanova de Meià.
- Aprovar iniciar el corresponent expedient per modificar les normes de planejament urbanístic vigents al municipi.
- Aprovar canvi titularitat explotació ramadera de boví.
- Aprovar sol·licitar la subvenció al Departament de Governació, Administracions Públiques i Habitatge per la línia de manteniment i conservació pel període 2016-2017.

Instal·lacions Elèctriques

Joan Caubet Sanjosé
Instal·lador autoritzat pel
Departament d'Indústria

C/ Mare de Déu de Salgar, 27
25730 Artesa de Segre
(Lleida)
electrica.caubet@gmail.com

696240921

- Instal·lacions
- Reparacions
- Electricitat Industrial
- Electricitat domèstica

electrica.caubet@gmail.com

Col·laboracions a Lo Pas Nou

Podeu enviar les vostres col·laboracions al mail de la revista: lopasnou@hotmail.com

Es recorda que els articles que s'enviïn a *Lo Pas Nou* han d'estar escrits en format Word i no poden dur imatges inserides en el document. A més, han d'estar signats amb el nom, cognoms i DNI del seu autor.

La redacció manifesta la no obligació d'acceptar totes i cadascuna de les col·laboracions rebudes.

Per altra banda, la publicació dels articles signats no significa l'acceptació implícita del seu contingut per part de l'equip redactor.

Anuncieu-vos-hi!

Interessats envieu les vostres dades a lopasnou@hotmail.com i contactarem el més aviat possible amb vosaltres

V CURSA PERSEGUINT LA PERDIU

El passat dissabte 10 de setembre va tenir lloc, a Vilanova de Meià, la V edició de la cursa de muntanya "Perseguint la Perdiu".

Amb un total de 110 participants (80 corredors/es i 30 caminadors/es) va col·locar-se sota l'arc de sortida a les 17:30 de la tarda. Abans (17:00), però, amb igual importància, vam donar el tret de sortida de les diverses curses en les que nens i nenes d'entre 2 i 13 anys van poder participar. Agraïm, a tots els pares i mares que varen dur als 30 petits i petites atletes a ser participants d'aquesta gran festa de l'esport que, any rere any, es celebra per la Festa Major del poble.

Aquest any, però, havíem canviat en un bon percentatge, els recorreguts d'ambdues proves. Així, la caminada constava de 9km's i 450m+ (assolint el cim del Cogulló, a 1003m d'altitud) i, la cursa, per seu costat, constava de 12,5 km's i 750m+ (pujant al Cogulló i al Puig de Meià).

El primer corredor, Josep Mª Segura, va entrar a meta amb 1h 17' 23", de l'equip Blue Motors. Darrere seu, a poc menys d'un minut, Miquel Antoni Bonet es classificava en segona posició. Per completar el podi general, ens faltava el jove corredor Toni Farré, que, tan sols, deixava 15 segons de marge a Bonet.

En el bàndol femení, Joanna Okarma, del grup EXCTA. Serrallada, entrava a meta amb un temps d'1h 45' i en primera posició. Darrere seu, Xus Muñoz (A.E. Bunker) i Maite Camats (CUDOS Artesa de Segre) van ser, respectivament, les que varen completar el podi. Ambdues varen arribar amb el mateix temps a meta.

Des d'aquí, volem agrair a tots els col·laboradors/es que ens varen donar un cop de mà o, fins i tot, dos en el dia de la cursa, anteriors o posteriors a aquesta. També, es mereixen una menció especial els patrocinadors, que fan que el cost de la cursa, no sigui tan elevat o, com a mínim, disposi de més obse-

Cursa mini.

Cursa infantil.

Alguns membres de l'equip.

Sènior masculí.

Veterà.

Sènior femení.

Master masculí.

quis. Així, Ajuntament de Vilanova de Meià, Cereals Sala, Cal Viudeta, Bar "Les piscines", Nur Farma i Logigràfic, moltes gràcies per la vostra col·laboració.

Per últim, dir-vos que va ser un plaer tenir-vos a tots i totes (atletes, animadors, petits/es atletes, pares i mares, col·laboradors i patrocinadors), reunits per un bon motiu: fer esport i gaudir de la Vall de Meià. Esperem, l'any que ve, tornar-vos a veure.

Salutacions des del Club Esportiu Meià Runners

Text: **Ivan Balagueró**

Fotos: **Ivan Balagueró i Iolanda Masanés**

Master femení.

CASELLES LLIBRETERS

Papereria
General - Comercial - Tècnica

C/ Major, 46
Tel. 973 242 346
Fax 973 228 709
e-mail: caselles@lleida.com
www.caselles.com
LLEIDA

**LLENCERIA
MITGES
BANYADORS**

Carme, 15
25007 LLEIDA
Tel. 973 237 499

monraballenceria

COSTUMARI DE TARDOR

SETEMBRE: Mes de 30 dies, novè del nostre calendari.

El dia 1 el sol surt a les 7 h 19 m i es pon a les 20 h 23 m.

El dia 30 el sol surt a les 7 h 47 m i es pon a les 19 h 35 m.

El dia 22 entrem a la Tardor a les 16 h 21 m. Som a l'equinocci i el dia i la nit tenen la mateixa durada. El sol entra a la constel·lació de la Balança.

El dia 16: Eclipsi penombral de Lluna, visible a Catalunya. Inici de l'eclipsi a les 19 h 58 m; darrer contacte amb la penombra a les 22 h 54 m

Les fases de la lluna:

Lluna nova el dia 1 a les 11 h 03 m.

Quart creixent el dia 9 a les 13 h 49 m.

Lluna plena el dia 16 a les 21 h 05 m.

Quart minvant el dia 23 a les 11 h 56 m.

DATES ASSENYALADES I COSTUMARI:

El setembre era el mes tradicional de la verema. En èpoques antigues les dones agafaven el most per tal de fer arrop i mostillo, tots dos productes de la dolceria casolana. L'arrop s'obtenia bullint most, barrejat amb figues, codonys i altres fruites, amb una quantitat de sucre, fins a arribar a un fort grau d'espessor. El mostillo també es feia bullint most espessit amb farina, a la qual es barrejaven gallons de nou. Es bullia fins que agafava consistència, es feia eixugar i es tallava a llesques. També és l'època de començar a elaborar l'all i oli de codony, menja de tardor molt típica dels pobles del Montsec de Meià.

La transhumància. A finals de setembre era l'època que tornaven cap al pla les grans ramades que havien estat passant l'estiu a les muntanyes i això era motiu de festa grossa als indrets ramaders. Per baixar de la muntanya els pastors tornaven a esquellar el bestiar, que tot l'estiu havia anat sense esquella. A cada cap li posaven el seu collar, amb el tipus d'esquella que li corresponia segons la seva categoria i el seu lloc dintre del ramat. Abans de marxar comptaven els caps, que antigament es comptava per trentenes i després per desenes. El sistema trentenari és comú als pastors de molts pobles i respon al sentit màgic i sagrat atribuït al número tres. Per res del món el pastor no deia a ningú el nombre de caps de bestiar que menava, ja que existia la creença que aquell mateix dia en tindrien algun de menys, sigui colltrentat, estibat o mort pel llop. Les ramades que baixaven pel Pas Nou tenien parada obligatòria a l'Hostal Roig on el dia de Sant Miquel es celebrava una important fira ramadera, la Fira de Sant Miquel.

*A ramat comptat
el llop se'n menja la meitat.*

*Pluges de setembre
engreixen l'ovella.*

Dies 9,10,11 i 12: Festa Major de Vilanova de Meià.

Dies 16,17 i 18: Festa Major de Lluçars

Dia 11: Diada Nacional de Catalunya.

Dia 29: Els sants Arcàngels Miquel, Gabriel i Rafael. Antiga fira ramadera a l'Hostal Roig.

*****

EL CALENDARI GREGORIÀ

El Calendari Julià, que s'havia anat imposant a la major part del món, contenia un error de base en partir d'una mesura incorrecta de l'any, ja que l'any julià equival a 365,25 dies, mentre que l'any real equival a 365,2422 dies. Aquesta diferència de 0.0078 dies, es traduïa en un retard d'un dia cada 128 anys. Com a conseqüència les estacions s'avançaven. Així la Pasqua, vinculada a l'equinocci de primavera, s'anava celebrant cada any més cap a l'estiu. Per posar remei a aquests problemes que dataven de la reforma del calendari feta per Juli Cèsar; l'any 1582 el papa Gregori XIII, assessorat per Ghiraldi, va decretar que fossin trets de cop els 10 dies que sobraven aquell mateix any i fou modificat el concepte d'any de traspàs. A partir d'aleshores són anys de traspàs els anys múltiples de quatre i que no acaben en dos zeros, i també tots els anys acabats en dos zeros que tenen el nombre que quedaria, en treure els dos zeros finals, divisible per quatre. D'aquesta manera es suprimien tres dies cada quatre-cents anys i s'obtenia un any gregorià mitjà d'una durada de 365,2425 dies. Tot i això, encara es produeix un excés de tres dies cada deu mil anys. Gairebé tots els països van adoptar aquest nou calendari, encara que a Rússia es va mantenir el Calendari Julià fins a la revolució bolxevic de 1917.

Ramon Bernaus i Santacreu

Anuncieu-vos-hi!

Interessats envieu les vostres dades a
loasnou@hotmail.com
i contactarem el més aviat possible amb vosaltres

CLIMATOLOGIA JUNY, JULIOL, AGOST i SETEMBRE 2016 - VILANOVA DE MEIÀ

JUNY

Temperatura mitjana:	20,4° C	
Mitjana de les T màximes:	28,6° C	
Mitjana de les T mínimes:	12,9° C	
T màxima absoluta:	34,9 C	Dia: 24
T mínima absoluta:	6,3° C	Dia: 19
Precipitació total:	21,1mm	
Precipitació màxima en 24 h:	11,6mm	Dia: 18
Velocitat mitjana del vent:	1,4 m/s	
Direcció dominant del vent:	S	
Ratxa màxima absoluta:	15,1 m/s	Dia: 18
Humitat relativa mitjana:	55%	
Pressió atmosfèrica mitjana:	947,9 hPa	
Dies de pluja:	8	
	Dies: 3, 4, 10, 11, 15, 17, 18 i 29	

AGOST

Temperatura mitjana:	23,8° C	
Mitjana de les T màximes:	32,4° C	
Mitjana de les T mínimes:	16,6° C	
T màxima absoluta:	36,6° C	Dia: 3
T mínima absoluta:	9,9° C	Dia: 11
Precipitació total:	0,7mm	
Precipitació màxima en 24 h:	0,4mm	Dia: 15
Velocitat mitjana del vent:	1,4 m/s	
Direcció dominant del vent:	S	
Ratxa màxima absoluta:	11,1 m/s	Dia: 21
Humitat relativa mitjana:	51%	
Pressió atmosfèrica mitjana:	951,3 hPa	
Dies de pluja:	2	
	Dies: 15 i 31	

JULIOL

Temperatura mitjana:	24,4° C	
Mitjana de les T màximes:	33,1° C	
Mitjana de les T mínimes:	16,8° C	
T màxima absoluta:	38,4° C	Dia: 30
T mínima absoluta:	9,2° C	Dia: 15
Precipitació total:	6,9mm	
Precipitació màxima en 24 h:	5,4mm	Dia: 22
Velocitat mitjana del vent:	1,5 m/s	
Direcció dominant del vent:	S	
Ratxa màxima absoluta:	16,7 m/s	Dia: 20
Humitat relativa mitjana:	48%	
Pressió atmosfèrica mitjana:	950,2 hPa	
Dies de pluja:	4	
	Dies: 8, 11, 20 i 22	

SETEMBRE

Temperatura mitjana:	20,4° C	
Mitjana de les T màximes:	28,5° C	
Mitjana de les T mínimes:	14,0° C	
T màxima absoluta:	36,1° C	Dia: 4
T mínima absoluta:	6,2° C	Dia: 18
Precipitació total:	19,0mm	
Precipitació màxima en 24 h:	9,9mm	Dia: 13
Velocitat mitjana del vent:	1,2 m/s	
Direcció dominant del vent:	S	
Ratxa màxima absoluta:	14,8 m/s	Dia: 9
Humitat relativa mitjana:	59%	
Pressió atmosfèrica mitjana:	950,7 hPa	
Dies de pluja:	4	
	Dies: 9, 13, 23 i 26	

DEMOGRAFIA MUNICIPI DE VILANOVA DE MEIÀ

JUNY Matrimoni:
Dia 24: Maria Fernanda Ramírez Hidalgo (veïna de Lleida)
Mar Miralbés Torner (veïna d'Alpicat)

JULIOL, AGOST i SETEMBRE Mesos sense registres

TELÈFONS D'INTERÈS

URGÈNCIES 112

Protecció Civil
Ambulàncies
Bombers
Mossos d'Esquadra

Vilanova de Meià:

Ajuntament 973 415 005
Consultori municipal 973 415 008
Escola municipal 973 415 084
Farmaciola 973 415 227
Jutjat de Pau i Registre Civil 973 415 005

Horaris Farmaciola:

Dilluns, dimarts i dijous: de 12h a 14h
Dimecres i divendres: de 9,30h a 11,30h

Artesa de Segre:

Ajuntament 973 400 013
Alsina Graells (parada bus) 973 400 255
Biblioteca municipal 973 400 754
Bombers 973 400 536
CAP – metge de guàrdia 061
CAP – concertació visites 973 400 011
CAP – concertació visites 973 402 196
Correus 973 400 226
Escola de Música 973 400 013
Escola Els Planells 973 400 196
Institut Els Planells 973 402 224
I.T.V. 973 402 223
Jutjat de Pau i Registre Civil 973 400 890
Llar de Jubilats 973 400 702
Llar Municipal d'Infants 973 402 332
Parròquia 973 400 142
Protecció Civil 670 511 097

ALL-I-OLI DE CODONY

Amb l'arribada de la tardor, s'elaboraven als nostres pobles unes quantes menges típiques d'aquí.

El menjar típic que es feia a Vilanova de Meià per la Fira de Sant Martí, era un plat de fesols bullits amanits amb oli i un tall de llonganissa. Per postres, una llesca de pa amb all-i-oli de codony.

Avui, us explicarem com fer-ho.

Ingredients:

- 2 o 3 codonys
- poma
- alls
- oli
- una miqueta de sal

Per començar a elaborar aquest plat, triarem dos o tres codonys una mica madurs. Els netejarem i els pelarem, juntament amb una poma, ja que així l'all-i-oli quedarà més suau de gust.

Els posarem a bullir fins que es vegin ben cuits. Els traiem de l'olla i els deixem refredar.

Mentrestant, agafarem els alls, la

quantitat dependrà de com es vulgui de coent l'all-i-oli, i els picarem en el morter, amb una miqueta de sal.

Tornant als codonys, que ja estaràn freds, els xafarem amb una forquilla, qui vulgui pot fer-ho amb la batidora.

Quan estiguin ben triturats, ho barrejarem amb els alls i anirem abocant oli mentre remenem fins

agafar la consistència desitjada. Ho sabrem si al posar una cullera de fusta, aquesta s'aguanta dreta.

En acabar agafarem una llesca de pa, i la sucarem amb l'all-i-oli que hem preparat.

Bon profit!

Recepta: **Teresa Santacreu**

Text i fotografia: **Joana Bernaus**

T. 973400337 - info@conills-caubet.com - www.conills-caubet.com

CONILLS CAUBET
Especialistes en conill

 Horari de dilluns a dijous
08:00 a 13:00 h
15:00 a 19:00 h

- Escorxador de conills
- Sala d'especejament
- Sala d'elaboració
- Embotits de conill
- Plats cuinats

**PARC RECREATIU
VILANOVA DE MEIÀ**

Piscina
Pista poliesportiva
Bar

C/ Piscines, s/n - Vilanova de Meià - Tel. 973 41 51 99

PLANTES

El julivert

El julivert conté vitamines i minerals que són molt importants per ajudar a prevenir i combatre un gran nombre de malalties.

Protegeix el fetge i els intestins de diferents tipus de càncers que els pot afectar. Les seves propietats anticancerígenes es troben en un dels seus components, la miristicina. Protegeix el cervell prevenint tumors.

Té grans propietats estimulants de la digestió, ajuda a expulsar l'excés de grassa i afavoreix a l'organisme a expulsar toxines.

Impedeix que es facin pedres al ronyó, és antioxidant, antibacteriana i antiinflamatòria. Va bé per l'acné, taques i altres, aporta minerals com fòsfor, calç, ferro i sofre, vitamina C i beta-carotè. A més enforteix el sistema immunològic, prevé l'anèmia, prevé i alleuja les infeccions de bufeta, ajuda a la digestió, manté els ro-

nyons nets, evita el mal alè, va bé per l'artritis, purifica la sang i és diürètic.

Qui ens havia de dir que una planta tan poca cosa tingui tantes coses beneficioses.

Teresa Bonillo Gòmez

SABER

Manifestació catalanista a Montserrat

Un col·lectiu de Seglars "Comissió Abat Oliva", va organitzar unes festes per celebrar l'entronització de la Mare de Déu de Montserrat el 27 d'abril de 1947, festa de l'onomàstica. Més enllà del seu significat estrictament religiós, va ser la primera manifestació pública d'un catalanisme fortament perseguit per la dictadura: es van repartir fulletons escrits en català, es van llegir missatges d'exiliats polítics com Pau Casals i dos alpinistes del clandestí Front Nacional de

Catalunya, van penjar una bandera catalana al cim del Barret Frigi, de manera que fos molt visible.

Teresa Bonillo Gòmez

REMEIS DE LA PADRINA

Avui farem una oració que de ben segur molts de vosaltres coneixeu o heu sentit a casa.

Oració per les tempestes

Sant Marc, Santa Bàrbara, Santes Creus, valguem Déu, Sant Marc se'n va per un camp replicant l'Esperit Sant no pot dormir, tres núvols en veu venir, un de trons, un de llamps i un de molts espants, Gireu-los avall d'espina que no canti ni gall ni gallina i cap xant de criatura viva, qui aquesta oració dirà tres vegades al dia, cap llamp pugui tocar tres dies o tres nits. Santa Bàrbara, Santes Creus, valguem en Déu.

Nativitat Sala Riudaubàs

**Feu-vos AMICS
DE LO PAS NOU!**

Gràcies pel vostre interès

**i així conjuntament participarem
a fer més gran la revista.**

.....
**Informe-vos-en
al telèfon 973 415 005**

**CONSTRUCCIONS
REFORMES EN GENERAL**

CIPRIÀ GIURGI GIURGI

SANTA MARIA DE MEIÀ - Tels. 678 02 26 73 - 973 41 51 04
C/ ESGLÉSIA, 3 - 25736 LLEIDA

AMICS DE LO PAS NOU

Ramon Bernaus Santacreu

Iolanda Masanés Martos

Alfons March Cases

Rosa Roca Rosell

Xavier Terré Boliart

Montse Puig Andreu

Gaspar Burón Leandro

Salvador Rendé Sala

Roldán Martínez López

Francesc Cardona Fonoll

Joana Bernaus Clavera

Josep Tresserrres Ariet

Teresa Bonillo Gómez

Marta Bonet Uriach

Maria del Carme Alastuey Fornies

Montse Porta Novau

Iolanda Sarri Barbarroja

Ramon Ravella Mateu

Antònia Quílez Almansa

**OLI VERGE
EXTRA
LA VANSA
BOADA-LLEIDA**

Oliveres centenàries de la finca del Montsec, farcides d'olives que maduren amb la calma, l'oratge i la terra humida per la boira espessa d'aquest racó de la Vall de la Vansa, Boada.

Comandes
973 291 101
607 210 757

Moli d'Oli La Vansa
Boada 25736 - Vilanova de Meià
La Noguera - Lleida
miquel@agromatella.cat

Imatges per recordar

Aplec de Tòrrer.

Ball de la festa de Sant Isidre de Tòrrer.

UNA
BODA
Diferent

ENS CASEM A
Cal Petit

*Cal Petit, una finestra entre la naturalesa i el palauet.
Repartits en més de 22.000 m² disposem de diferents espais
i nacions per celebrar la vostra festa i fer que sigui única.
A més a més, us oferim la comoditat de quedar-vos a dormir
i esmorzar a voluntat i a tots els vostres invitats.*

www.calpetit.net
calpetit@calpetit.net
Tel. 687 727 000

Bodes
Comunions
Celebracions
Casa de Colònies

